Масса а мехкашкара пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома Нохч-ГIалгIайн АССР Лакхехьарча Советан Министрий Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 45 (4370). ШИНАРДИ, 18 апрель 1967 шу. Мах 2 кап.

Советски Iаьдала 50 шу

КЕРДА БАРЗКЪАШ

Советски Iаьдал даьнна 50 шу дузача ден а 1-ча Мая а сийна къахьегама толамаш доах Грозненски швейно-производственни управлене хIамаш тегараша. Хьалхарча квартала план 103,7 процент кхоачашъяьй, планах лаьрхIачул совгIа тийга хIамаш 25 эзар сома маьхза я.

Къахьегама овсарле лакхъяларал совгIа лакхъеннай тегача хIамай дикал а. ДикагIча сортах продукци арахецарах производствана а паччахьалкхенна а хинна пайда 10 эзар сом да.

Шу чакхдалалехьа производства юкъеяхьа езаш яр 150 керда модель, хIьата хьалхарча квартале балха юкъейоаланьй 37 керда модель.

Укх бетта доаха толамаш а дика да. Хьалхарча итт ден план тIехкхоачашъяьй, планал совгIа тийгай дуккхача маьхза хIамаш.

Доахача къахьегама толамашта юкъе дизза дакъа лоац рационализатораша а. Цар еннача предложенеша продукцега дIабода мах лохбаьб 5 эзар сом. ДикагIболча рационализаторех лоархIаш ба Л. Б. Савенкова, Г. П. Шербин, М. В. Булхова, А.И. Силина, кхы дуккха бараш а.

И. ЦЫГАНКОВ.

АРАХИЙЦАЙ ГУДЕРМЕСЕ

Тайп-тайпарча консервай кхо миллионал совгIа банка кийчъе езаш я Нохч-ГIалгIайчен къонахарех йолча Гудермесски консервни завода коллектив. Дика кийчо яьй болхлоша, инженерно-технически болхлоша уж декхараш кхоачашдара.

Март бетта тIеххьарча деношка шортта болх хилар кердача оборудованена. Цу ханна Советски районера хьакхаьчар хьалхара хьонк.

Хала дар болх дIаболабаьча хана. Оборудоване болх мишта бергба хацар, халданза тIахьожам лоаттабора технологически режима. ХIанз уж халонаш тIехьашка йисай, оборудовани дика хилар гучадаьннад. Болх дIаболабаь дукха ха еце а заводо хIанзлехьа арахийцай маринованни хьонка 80 эзар совгIа банка.

Хьинаре къахьега йолаеннача коллектива юкъе гучабаьннаб производстве хьалха латтараш а. Дика къахьег варщицаша Хоружина Раисас, Килочкина Раисас. Байгиреева Тамарас, закатчица Черникова Маргаритас, стерилизатора Чеботарева Зинаидас, кхычар.

Дика кулгалду балха мастера Фисенко Василе. ВоккхагIвола мастер Осмаев Шамиль а мастер В. Фисенко а массаза шоайла дагабувлаш хул, цудухьа дика дел гIулакхаш а.

БIубенна дIаболабаьб болх къоначa заводо. ДукхагIа долча даькъе кагирхой ба укхаза къахьегараш. Барттайна я дуккхача къамех нах юкъе бола из коллектив. Шеко яц план а Советски Iаьдала юбилея сийна тIаийца социалистически декхараш а коллективо толамца кхоачашдергхилара.

Н. ВОЛКОВ.

ХИМИКАША ЦIЕЙНА

Юбилейни шера хьалхара квартал дикача хьокхамаща чакхъяьккхар Грозненски химически комбината болхлоша. Ханал хьалха кхоачашйир ерригa продукци арахецара план. ЛерхIаш хинначул совгIа 1,1 процент лохдир продукцега дIадодар, къахьегама овсарле лакхъелар 2,5 процент.

Иштта дика кхоачашъяьй химикаша апрель бетта хьалхарча декала задани а. 107,2 процент кхоачашъяьй ерригa продукци арахецара план. 141,5 процент кхоачашъяьй декада задани № 132 йолча И. А. Уткина кулгалдеча цеха коллективо. Иштта хьалха латтачарпа юкъе я В. М. Дронкин керте латта № 32 йола цех, В. М. Олифер керте латта № 111 йола цех.

Н. КОСТЫРИНА.
химкомбината инженер-экономист.

Грозненски ремонтно-механически завода механически цехе тата доал. ВIалла кхоача ца луш хьакхувс станокаша аьшка шолхаш. Ший станока тIа болх беш воалл Костоев Хьажбикар. Иттех минут ялалехьа кIала ядачарна юхе Iоюлл цо цIена, къегаш йола керда оатхал.

— Масса оатхал яь хургья Iа тахан? — хетт оаха. Костоева лоархIше сменах яь оатхалаш. Раьза хилар из: смена задани 250 процент кхоачашъяьяр.

— Юбилейни шера 200 процентал лохагIа норма ца е а нийс бетта план бархI бетта кхоачашъе а декхар тIаийцад аз, — йоах Костоева. КхоалагIа балха разряд я са хIанз, из лакхъе а лерхI аз. Массане санна къахьег-кх.

Тха дикагIа вола болхло ва Хьажбикар, яхаш дийцар цеха мастера К. К. Кигулатова. Цо чIоагIа могайир зIамигача саго хьаю продукци. Юбилейни шера цхьа ди дIадахийтац цо шинъ—шинъ ах норма ца еш. Иштта дика толамаш дахарах дукха ха йоаццаш цунна еннай коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи, цеха сийлен книжка тIа дIаязваьв.

М. МОКЕЕВ.

Сурта тIа: Х. Костоев.
Автора сурт.

СИХА А ДИКА А ЧАКХДАХА БIАЬСТАН БАЛХАШ

РЕСПУБЛИКА КХАШКА

Аьттув боацача хаоттама хьалашка дIаюв бIаьстан юхьера культураш колхозийи совхозийи механизатораша. ТIехьа яьннача а екъа латтача а бIаьстено цIаких а ца дийхача тайпара чIоагIа дIадех, агротехника лакха а йолаш, культураш дIаювш йолча хIара агрегато балха овсарле лакха йолаш болх белга.

Еррига республика бIарчча хьаийцача 15-ча апреле кхаччалца 67,3 эзар гектара тIа е планах 34 процент дIайийнай бIаьстан юкъе юв культураш.

Шекара свекла дIайийнай 7707 гектара тIа, вешта аьлча плана диъ даькъах кхаь даькъа тIа. Из культура дIайийна даьнад гудермесскии малгобекскии боахамаш, хIаьта эггара дукхагIа свекла кхееча Шаьла районе 77 процент кхоачашъяьй из дIаера план.

Генараш дIадийнад 14,7 эзар гектара тIа е планах 61 процент. Из технически культура дIаера план кхоачашъяьй Ачхой-Мартанеи Урус-Мартанеи районаша. Генараш дIаера тIехьайисай Грозненски, Наьсарен, Сунженски, Шаьла районаш. Ковртолаш дIайийнай 1090 гектара тIа е ахьанел кIиззига совгIа, баьцадаараш — 2504 гектара тIа е 46 процент.

Дукхача боахамашка хьажкIаш дIае йолаеннай. Культураш дIаерца цхьана кхаш леладераша гIулакх ду гурахьа дIадийнача ялаташта. Гурахьа дIадийнача культураштa подкормка яьй 110 эзар гектара тIа е 64 процент. Гурахьа дIадийнача ялатий пхе даькъах диъ дакъа совгIачарна подкормка яьй Ачхой-Мартана, Наьсарен, Наурски, Шаьла районашка.

1967 ШЕРА 15-ча АПРЕЛЕ КХАЧЧАЛЦА БIАЬСТАН ЮХЬЕРА КУЛЬТУРАШ РЕСПУБЛИКА КОЛХОЗАШКЕИ СОВХОЗАШКЕИ МЕЛ ДIАЙИЙНАЙ ХЬАХЬОКХАШ ЙОЛА

СВОДКА

Районаш	План проценташца лоархIаш
Ачхой-Мартана	31
Ведана	2
Грозненски	32
Гудермесски	44
МалгIабика	36
Надтеречни	28
Наьсарен	18
Наурски	29
Ножай-Юрта	10
Советски	4
Сунженски	42
Урус-Мартана	45
Шаьла	45
Шелковской	45
г. Грозный	57
Еррига республике	34

ЛАКХА ХЬУВКЪАМ КХЕБАРА

Укх юбилейни шера ка болча ялатий лакха хьувкъам кхебе дага ба Шелковской района Ленина цIарагIча колхоза кхаш леладераш. 1100 гектара тIа дIадийнад цар гурахьа дув ялаташ. Цу ялатий кхашка хIара гектара тIа 1,5 центнер аммиачни селитра а тесса хIанз ха тIехьа ца йоалийташ вегетационни хий декха болабеннаб колхоза механизатораш.

Хий дехкара хьалхе лаьрххIа звено вIашагIъеллаяр. БархI сагах латтача звенона кулгаллеш Гайсин Резван ва. ХIанз цхьатарра йиъ участка тIа хий дехк звенос. Дика ду балхаш Юсупов Мухтархана, Плаксин Семена, Кононенко Ивана. Хий дехкаш боахкача наха мах телара лаьрхIа нормаш оттаяьй. Планировка яьча нийсача лаьтташка хIаране дийнахьа 1,6 гектар лаьтта хий дилла дева, хIаьта лаьтта нийса доацача кIезигагIа я норма.

Гайсина звено членаша хий дехкача говза леладу балхаш, цудухьа шоай дийнахьара нормаш 150 процент тIеххоачашъе аьттув боал цар. Денна 20 гектар лаьтта хий чудуийт кхаш леладераша.

С. САЛТАНГИРЕЕВ.

ЛОАРХIАМЕ СЕМИНАР

Ачхой-Мартана района «Лермонтовский» яхача совхозе укх деношка кхаш тIа вIашагIкхийтар хьажкIаш кхееча звеньяй кулгалхой, бригадираш, агрономаш, отделеней управляющеш. Цига хилар хьажкIаш лелаерий семинар. Семинаре къамаьл дир совхоза керттерча агронома нов. Пономарева. Нагахьа санна ялата лаьрхIа дIайийнача хьажкIашта гIулакх дойя, силоса йийнараштa цхьаккха а тIулакх дац, хIаьта цар из бахьан долаш силосни масса геттара кIезига йоал гектара тIара, аьлар цо.

Агротехника бокъонашка диллача ший хьадда ха я хьажкIаш дIаера, бакъла цхьадолча боахамашка шоашта дагадеххача хана юв хьажкIаш.

Боккхача лоархIаме да хьажкIай плантацешта хьалхара обработка яр. Семинаре къамаьл даьча специалисташа белгалдир оасара баьцаш дIайоахаш кхашка культиваци яра тIеххьа хьажкIаш дIайийча дикагIа йолга. Бакъда дуккхача боахамашка культиваци яь дукха ха яьлча мара хьажкIаш дIаец. ХьажкIаш дIаелехьа оасара баьцаш овлаш а хийце чIоагIлу. КIезигагIча лоархIаме дац хьажкIаш дIаювшше а кхашка минеральни удобренеш товсар а. Нийса хургда хIара гектара тIа цхьацца центнер гранулированни суперфосфат тессача, хIаьта удобренеш хьажкIай фу миссел кIоаргал а долаш, лаьтта ювшийта еза. Цу тайпара тайсача удобренеша йиш хулийт хьажкIаш хIара гектара тIара 5 — 6 центнер дукхагIа хьувкъае.

Дукха дайзар хьажкIаш лелаераштa из лоархIаме культура кхеча шоашта накъадаргдола кердараш. Геттара дика дар цу тайпара семинараш шера цкъа ца а еш, каст-кастта йоре. Дукха хургда хьажкIаш лелаерий хаттараш, хIаьта уж цар дика кхетадеш болх баро йиш хулийтаргья хьажкIаш дикагIа хьувкъае.

Х. МАХАЕВ.

КПСС ДЕЛЕГАЦИ СЕПГ VII СЪЕЗДЕ ЯХАР

Германе Социалистически единии парте Центральни Комитето йийха 15-ча апреле Москвера Берлине СЕПГ VII-ча съезде яхай КПСС ЦК Генеральни секретарь нов. Л. И. Брежнев керте вола Советски Союза Коммунистически парте делегаци.

Делегацена юкъе ба: КПСС ЦК секретарь нов. Ю. В. Андропов, КПСС ЦК секретарь нов. Б. Н. Пономарев, КПСС ЦК член, Украина КП ЦК секретарь нов. И. К. Лутак. Латве КП ЦК хьалхара секретарь нов. А. Э. Восс, КПСС ЦК членалла кандидат, КПСС Московски городской комитета секретарь нов. Р. Ф. Дементьева, КПСС ЦК член, ГДР-ера СССР посол нов. П. А. Абрасимов.

Белорусски вокзале делегаци накъайоаккхаш бар новкъостий Г.И. Воронов, А.П.Кириленко, К.Т. Мазуров, А. Я. Пельше, Н .В. Подгорный, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, А. Н. Шелепин, В. В. Гришин, П. Н. Демичев, Д. Ф. Устинов, И. В. Капитонов, Ф. Д. Кулаков, М. С. Соломенцов, кхыбараш.

ЮБИЛЕЙНИ ШЕРО ШЕРРА ГIА БОАХ

СССР ПРОМЫШЛЕННОСТА 1967 ШЕРА ХЬАЛХАРЧА КВАРТАЛА ПЛАН ТОЛАМЕ КХОАЧАШЪЯЬЙ

Промышленноста болхлоша, Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизара баха боаггIача тайпара накъабахар духьа шерра социалистически яхь а йоаржаь, йоах СССР Центральни статистически управлене хоама тIа, ханал хьалха кхоачашъяьй производства берригача боарамаи промышленни продукце дукхагIа дола лоархIамегIара тайпаш дахарац йола хьалхарча квартала план.

ДIадахача шера хьалхарча кварталаца нийсйича промышленни продукци дукхагIа яьй 10,9 процент. 12 процент дукхагIа яьккхай электроэнергии теплоэнергии, доагора промышленноста продукци — 6 процент, Iаьржачей бесаш долчен металлурге продукци — 8 процент, химически промышленноста продукци — 13 процент, машинаш ечеи металлах оатхалаш ечеи промышленноста продукци — 13 процент, хьун, хьу чакхйоахача, целлюлозно-каьхата промышленноста продукци — 8 процент, гIишлой материалий промышленноста продукци — 9 процент, яйгача промышленноста продукци — 12 процент, кхачан промышленноста продукци — 7 процент, культурно-бытовой гIулакхашта эша предметаш — 14 процент дукхагIа.

Квартальни план кхоачашъяьй ерригача общесоюзнии союзно-республиканскии промышленни министерстваша.

Квартальни план кхоачашъяьй ерригача союзни республикаша производства берригача боарама санна, иштта промышленни изделей дукхагIа долча лоархIамегIарча тайпашта а.

ДIадахача шера хьалхарча кварталаца нийсйича дукхагIа яьккхай электроэнерги — 13,4 миллиард киловатт-сахьат, мехкдаьтта — 5 миллион тонн хIана даьккхадац аьнна, газ — 4 миллиард кубически метр, кIор — 2 миллион тонн, болат — 1,4 миллион тонн, кийча прокат — 1,2 миллион тонн, минеральни удобренеш — 1,4 миллион тонн, автомобильни покрышкаш — 19,7 эзар, цемент — 1,3 миллион тонн, вIашагIйоалла аьшкабетон — 2 миллион кубически метр хIана яц аьнна.

Хьалхарча квартале 25 миллион тонн болат а лоладаь укх шере а 100 миллион тонн совгIа болат хьаде йиш хулийташ болча боарамга кхаьчай советски металлурги.

ДукхагIа хьадаьд халкъо леладу товараш: кIадаш, зипаш, гаташ, даьрещ — 114 миллион квадратни метр, чухнахьа а тIехнахьа а дувхаду пазата барзкъаш — 23 миллион барзкъа, тийга яь хIамаш — 387 миллион сома маьха, цIокех баь кога гIирс — 12 миллион пар, радиоприемникаши радиолаши — 289 эзар, телевизораш — 99 эзар, барзкъаш дутта машинаш — 108 эзар, холодильникаш — 126 эзар, мебель — 42 миллион сома маьха, дулх — 264 тонн, генарий даьтта — 77 эзар тонн.

Промышленностера къахьегама овсарле дIадахача шера хьалхарча кварталаца нийсйича 6,7 процент дукхагIа лахъеннай. Къахьегама овсарле лакхъяра план тIехкхоачашъяьй. Промышленносте продукци яккхарга дIабода мах лохбеннаб, пайдаш дукхагIа хиннад.

СССР ЦСУ хоама тIа дIахо йоах, бIарчча хьаийцача ерригача промышленносто план кхоачашъяьяле а, цхьайолча предприятеша кхоачашъяьяц продукци арахецара, къахьегама оcварлен рентабельность лакхъяра заданеш. Продукце цхьадола тайпаш арахецара квартала план кхоачашъелга Iалашдаьдац цхьаццайолча министерстваша. Масала, кIезиг-дукха-кхоачаш ца еш йисай чон лоаладара, мехкдаьтта чакхдоахаш арахеца цхьаццайола продукташ хьаяра, доменнии болат лоаладуи оборудовани, грузовой вагонаш, силовой трансформатораш, кузнечно- прессовии юртбоахамен машиний цхьаццадола тайпаш, литейни производстве, цементнии кхачани промышленносте увттаю технологически оборудовани хьаяра план.

Хьалхара квартал чакхйоалаш планированеи экономически стимулированеи кердача система тIа яьнай шиъ ахи эзар гаргга промышленни предприяти, цу даькъе прибораш еча, автоматизаце средствай, управлене системай Министерства ерригa предприятеш. Кердача хьалашка болх беш йолча предприятеша тIехкхоачашъяьй продукцена реализаци яраи пайда барац лакхъяь оттаяь квартальни план.

(ТАСС).

ТАШКЕНТСКИ ОБЛАСТЬ. Дулхмукхь тела жа леладелга толаме дегIакхувлаш да Верхнечирчикски района Свердлова цIерагIча колхозе. Iулашна ворхI эзар совгIа устагIа ба, хIаьта жа дахнаьчул тIехьагIа кхы а 3500 устагIа тIакхийтар царна. Хьайбаш леладераша укх шера паччахьалкхенга дохкаргда йиъ бIаь тонн гаргга устагIан дулх.

СУРТА ТIА: аргIе дажаш лела колхоза Iул.

Г. Пуна сурт.
ТАСС фотохроника.

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТЕИ СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ

СОВХОЗАШИ ПАЧЧАХЬАЛКХЕН КХЫЙОЛА ЮРТБОАХАМА ПРЕДПРИЯТЕШИ ЙИЗЗАЧА БОАХАМА РАСЧЕТА ТIА ЯХАРАХ

Юртбоахама продукци яккхара еш йола экономически стимулировани чIоагIъяр а предприятеша беча балха результаташ дикагIа хилийтарца бола совхозийи паччахьалкхен кхыча юртбоахама предприятейи материальни безам совбаккхар а духьа КПСС Центральни Комитетои СССР Министрий Советои соцам тIаийцаб «Совхозаши паччахьалкхен кхыйола юртбоахама предприятеши йиззача боахама расчета тIа яхара хьакъехьа».

Соцам тIа оттадаьд совхозаш, племеннойи говрийи заводаш коа тIарча оалхазарий фабрикаш, питомникаш, юртбоахама опытнии дешара-опытнии боахамаш, паччахьалкхен кхыйола юртбоахама предприятеш кIезиг-кIезига йоахаш йиззача боахама расчета тIа йоахилга.

Йиззача боахама расчета тIа даьхача боахамаша Iалашду дIа мел дахийта рузкъа юхаметтаоттаделга, дIахо шерра воспроизводство чакхйоаккхилга (производственни гIулакхашка йохийта капитальни вложенеш, керттера Iул вIашагIтохар, шоай доалахьара оборотни средстваш дукхагIа хилийтар, кхыяраш), экономически стимулироване фондаши кхыйола фондаши вIашагIйохкилга, хIаьта иштта банкагара нийца кредиташ шоай чотах шоай ханнахьа юха дIалулга.

СССР юрта боахама Министерствана тIадиллад, союзни республикай Министрий Советашца дага а яьнна, опыта хьисапе 1967 шера 390 совхози паччахьалкхен кхыйола юртбоахама предприятеши йиззача боахама расчета тIа яьхача совхозашеи паччахьалкхен юртбоахама кхыча предприятешеи паччахьалкхенга йохкаш йолча юртбоахама продукцех, колхозашта оттаяь надбавкаш а йолаш, закупочни маьхех мах телаш хилар. Торгови сете а духхьал потребителашка шоашка а продукци йохкача хана хIанз йолаш йола реализаце порядоки расчетий условеши йитай йиззача боахама расчета тIа яьхача совхозаштеи паччахьалкхен кхыча юртбоахама предприятештеи.

Йиззача боахама расчета тIа йоахаш йолча совхозийи паччахьалкхен кхыча юртбоахама предприятейи боахама доал дара йола бокъонаш шеръяиза яргйоацаши лакхе латтача организацеша цу боахамашта увттадеш дола плана хьокхамаш цунца дувзаденна зIамигданза даргдоацаши лаьрхIад КПСС ЦК-аси СССР Министрий Советои, уж укх хьокхамел тIехца а доалийташ:

производствана — халкъа боахама плана тIа увттадеш дола продукце лоархIамегIара тайпаш натураца лоархIаш паччахьалкхенга доххкара боарам, хIаьта специализированни боахамашта, цул совгIа, йоагIйоагIаш йола тайпа продукци (къона племенной хьайбаш, сортах дола фу, дIайоагIа материал), кхыяраш йохкара боарам;

къахьегама — дерригача алапе юкъара фонд;

Финансашта — берригача пайда, бюджетерча ассигноване, юртбоахама гIулакхашка хьежаеча керттерча производственни фондех телача маьха юкъара ахча.

Цу даькъе оттадаьд, йиззача боахама расчета тIа яьхача совхозийи паччахьалкхен кхыча юртбоахама предприятейи планови пайдац дерригa юкъара ахча цу боахамаша шоаш белгалдоаккхаш а лакхе латтача органо чIоагIдеш а хилар. Цу порядках цу боахамашта чIоагIдаь пайдан ахча СССР паччахьалкхен бюджета проект оттаеча хана даькъе лоархI;

капитальни вложенешта — централизованни капитальни вложеней берригa юкъара боарам, цу даькъе гIишлой - монтажни балхий боарам а болаш, ахчанца лоархIаш централни капитальни вложеней чотах хьал а яь керттера фондаш болх бе йолаялийтар.

материально - технически Iалашонна — торактораш, автомобилаш, юртбоахама машинаш, оборудовани, удобренеш, гIишлой материалаш, лакхе латтача организаце екъаш йола производства кхы тайпа средстваш телара боарам.

Йиззача боахама расчета тIа яьхача предприятей планий вож юхедиса хьокхамаш лакхе латтача организацеша чIоагIде дезаш дац. предприятеша шоаш увттадеш а планаш увттаеча хана расчетни материалий хьисапе планови органаша пайда эцаш а да.

Керттерча производственни фондех пайда дикагIа эцаргбола совхозийи паччахьалкхен кхыча юртбоахама предприятейи безам дукхагIа хилийтар духьа оттадаьд. Йиззача боахама расчета тIа яьхача предприятеша бокъонца шоашта баьннача пайлах юртбоахама гIулакхашка хьежадеш йолча керттерча производственни фондашта хьалхара цу фондий маьхах (продукт телачеи болх бечеи доахана а дуккхача шерашта лаьрхIа дIайогIача хIамай а мах боацаш) цхьан процента боараме бюджета чу ахча дIачутелаш хилар. Шин шера мах баккхац боахам чIоагIбареи шербареи фонда чотах а банка кредитий чотах а вIашагIъеххача керттерча производственни фондашта тIереи хIаьта иштта доагIдоагIача даькъа гIулакхаш деш йолча предприятешкарча опытни производствай (цехий, участкай, установкай) керттерча производственни фондашта тIереи. ДIаехка продукци хьаярга бахача маьхах 25 процентал кIезигагIа рентабельность йолаш йола предприятеш фондаш тIара боахача маьхах мукъайоалийт.

Оттадаьд, йиззача боахама расчета тIа яьхача совхозашеи паччахьалкхен кхыча юртбоахама предприятешеи юртбоахама гIулакхашка хьежаеча керттерча производственни фондаш тIара бюджете дIачулуча маьха боарам белгалбаь баьнначул тIехьагIа берригача пайда ахчан тIара отчисленеш еш хилар:

материальни поощрене фонда планови пайда тIара — 15 процент, хIаьта планал совгIа баьча пайда тIара еча отчисленей из боарам лакхе латтача органа решенех 50 процентага кхоачаш лохбу, цхьабакъда, отчисленей дерригa ахча алапе шера фондах 12 процентал тIехдаргдоацаш;

социально - культурни мероприятейи чуIе цIеноши хьалдареи фонде — 10 процент;

страховой фонде — 20 процент;

боахам чIоагIбареи шербареи фонде — 10 процент.

Пайлах юхедиса вож дакъа ерригa союзни социалистически яхьах премеш яларга, шоай доалахьара оборотни средстваш алсамъяхара финансировани ярга, керттера Iул вIашагIдолларга, банка кредиташ дIатаккхарга, централизованни капитальни вложенешта финансировани ярга, жилищно-коммунальни боахама хинна зенаш юхаметтаоттадарга, кхыча гIулакхашка дIадахийта хьожаду.

Оттадаьд, йиззача боахама расчета тIа яьхача совхозашкеи паччахьалкхен кхыча юртбоахама предприятешкеи боахам чIоагIбареи шербареи фонд керттера фондаш йизза юхаметтаоттае лаьрхIача амортизационни отчисленей даькъа пайдан тIара еча отчисленей чотах а хIаьта иштта тIераьлначеи совнагIчеи хIамашта — керттерча фондашта реализаци ярах хьатIаденача, керттера Iул вIашагIдолларга дIадохийтачоа финансировани ярга хьежаеш йолча, доахан брак дарах хьатIаенача средствашкара дIаиккхача ахчан чотах а вIашагIйоллаш хилар. Цу фондага хьежаеш йолча амортизационни отчисленей боарам йоагI-йоагIача министерстваша белгалбу керттера фондаш йизза юхаметтаоттае лаьрхIа йолча амортизационни отчисленей 30 процентал тIех боацаш.

Пайда ца эцаш амортизационни отчисленеех, керттерча Iулацара доахан брак дарах хьатIаденача ахчах, материальни поощрене фондах, социально - культурни мероприятейи чуIе цIеноши хьалдареи фондах, хIаьта иштта боахам чIоагIбареи шербареи фондах а юхедиса ахча шоллагIча шерага доалаш а да. совхозашкареи паччахьалкхен кхыча юртбоахама предприятешкареи хьадаккха доагIаш а дац.

Министерствашта, областной, краевой юртбоахама управленешта, совхозий тресташта бокъо еннай материальни поощрене ерригa юкъара фонд министерстве, краевой, областной юрта боахама управлене, тресте юкъера лаьрхIача, йиззача боахама расчета тIа яьхача совхозийи паччахьалкхен кхыча юртбоахама предприятейи пайда тIара еча отчисленей 15 процентали хIара предприяте шера алапе фонда 12 процентали тIех хургйоацаш, материальни поощрене фонде еча отчисленей боарамашта шоай кхарарча предприятешка дифференцировани е.

Совхозийи паччахьалкхен кхыча юртбоахама предприятейи директораштa мукъабеннаб профсоюзни организацешца дагабаьнначул тIехьагIа материальни фондера а социально - культурни мероприятейи чуIе цIеноши хьалдареи фондера а ахча хIара фондерча ахчах 20 процентал тIех доацаш царна юкъе дIачу-хьачу тела.

(Йистедоалар 2-ча оагIо тIа).

СОВХОЗАШИ ПАЧЧАХЬАЛКХЕН КХЫЙОЛА ЮРТБОАХАМА ПРЕДПРИЯТЕШИ ЙИЗЗАЧА БОАХАМА РАСЧЕТА ТIА ЯХАРАХ

(Йистедоалар. Доладур 1-ча агIо тIа).

Оттадаьд, совхозийи паччахьалкхен кхыча юртбоахама предприятейи болхлошта материальни поощрене фонда чотах телаш йола материальни поощрени къахьегамах мах теларахи премеш теларахи йолча хIанзарча положенеша оттаьча премеел совнагIа телаш хилар.

КПСС ЦК-аси СССР Министрий Советои оттадаьд, йиззача боахама расчета тIа яьхача совхозаштеи паччахьалкхен кхыча юртбоахама предприятештеи планашка хьежаеш йолча централизовании капитальни вложенешта укх источникий чотах финансировани еш хилар:

юртбоахама техника, транспортни средстваш, оборудовани эцара, производственни объекташ хьалъяра, производственни гIулакхашка хьежаеча кхыча капитальни вложенешта — пайда, керттера фондаш йилза юхаметтаоттаярга хьежаеча амортизационни отчисленей, кхыча шоай доалахьарча ахчан чотах, хIаьта из ахча тоъаш доацача цхьанцадолча шерашка а иштта колхозашта оттаьча ханашкеи условешкеи хьежжа банко дуккхача ханна телаш долча кредита чотах а.

Йиззача боахама расчета тIа яьхача совхозаштеи паччахьалкхен кхыча юртбоахама предприятештеи доаццача ханна кредит тел производственни гIулакхашта лаьрхIача капитальни вложенештеи керттера Iуь вIашагIдолларан финансировани яра цу гIулакхашка дIабахийта лаьрхIача планови пайдан ахчай боараме, шера керте бокъонца хьатIабенача пайдан а страховой фондерча ахчан а чотах. Нагахьа санна капитальни вложенешка дIабахийта лаьрхIа планови пайда боахамий производственни гIулакхий гунахьа доацача бахьанех царна хьатIа ца боагIаш бусе, йиззача боахама расчета тIа яьхача совхозаштеи паччахьалкхен кхыча юртбоахама предприятештеи пхе шерага кхаччалца ха а йилла дуккхача хана кредит лу цар яьча хозяйствех:

чуIе цIенош, школаш, медицински берийи учреждениеш, клубаш, банеш, культурно - бытовой гIулакхашта лаьрхIа кхыйола объекташ, мелиоративнии ирригационнии гIирсаш, электропередача линеш хьалъяра, хIаьта иштта хIанзарча законодательствага хьежжа еча кхыча расходашта — паччахьалкхен бюджета ахчан чотах;

керда предприятеш, коа тIарча оалхазарий фабрикаш, парниково-тепличнии комбинаташ, хьакхий дулх, шура, хьайбай кхыйола продукташ йоахеп коа тIара оалхазараш лелатуи комплексаш хьалъяра — паччахьалкхен бюджетерча ахчани перераспределени ярца кхыча предприятешкара боагIача пайдани чотах.

Йиззача боахама расчета тIа яьхача совхозийи паччахьалкхен кхыча предприятейи шоай доалахьарча оборотни средствай нормативаш алсамйоахилга Iалашлу цу предприятей пайда чотах кхыча шоай доалахьарча источникийи банка кредитийи чотах.

Продукт дучен болх бечеи доахана Iуд вIашагIдолларга дIалохийтачоа финансировани е йоагIа паччахьалкхен юртбоахама предприятей шоай доалахьарча ахчан чотах (пайда, брак дaьча доаханна реализаци ярах хьаийца ахча, кхыдар), хIаьта нагахьа санна из ахча тоъаш ца хуле, — шин шерага кхаччалца ха а йилла банко деннача кредита чотах.

Йиззача боахама расчета тIа яьхача совхозашеи паччахьалкхен кхыча юртбоахама предприятешеи, паччахьалкхен план кхоачашъелга Iалаш а деш, шоаш къестаду производственно-боахама гIулакхий дешаш, белгтала аьлча:

юртбоахама продукци йохкара лакхе латтача органаша предприятешта телача планови заданей а хIаьта иштта планал совгIа продукци йохкара йола торо теркал а еш, заготовительни, торгови, сбытовой организацешцеи промышленни предприятешцеи даьча договорий а ларда тIа план увттаю производства боарама;

къахьегама овсарленна, продукци аккхарга дIабодача мыхьа, болхлой дукхала планаш увттаю, предприятена доал дара дикагIа йола структура увттаю;

дIадохийтачунгеи продукци аккхаргеи хьежжа пайда эц дIаяхача кварталашка алапе фондах кхоаьь ахча дIахорча кварталашка алапена дIателара, хIаьта иштта шера фондал тIех ца доалийташ тIехьа тIайоагIача кварталашкара ахча хьалоах алапи дIателара, тIехьагIа из юха ше хиннача дIатIа а дохийтаргдолаш;

инженерно - технически болхлой мел хила беза къоастаду.

Шоай доалахьара оборотни средстваш меттахьа лоаттаелга, боахамий гунахьа доацача бахьанех уж ца тоъаш хиларгара дIаикхача, Iалашдеш йоаца, йиззача боахама расчета тIа яьха совхозаши паччахьалкхен кхыйола юртбоахама предприятеши декхарийла я тоъаш йоаца шоай доалахьара оборотни средстваш дIахорча ханашка кхы тIа а пайда белга Iалашдеш йола организационно-технически мероприятеш чакхъяхара наькъаца а хIаьта, нагахьа санна нийза ца йоале иштта пайда тIара боахамий фондашка еш йола отчисленеш ханна (шин шерага кхаччалца) 30 процентага кхаччалца болча боараме кIезигьяра чотах а. Йиззача боахама расчета тIа яьхача совхозаштеи паччахьалкхен кхыча юртбоахама предприятештеи шин шу ха а йилла кредит тел тоъаш йоаца шоай доалахьара оборотни средстваш ханна юхаметтаоттаяра.

Йиззача боахама расчета тIа яьхача совхозаштеи паччахьалкхен кхыча юртбоахама предприятеи тел:

производственни гIулакхашка йолхача централизованни капитальни вложенешта а хIаьта иштта боахам чIоагIбареи шербареи фондерча средствай чотах дIаухийтача капитальни вложенешта а лаьрхIа колхозашта оттаьча ханнеи условеехи хIаьта из ахча чакхъяха лаьрхIа мероприятеш чакхъяхара ца тоъача хана объект болх бе йолаялийтача дийнахьа дешз ялх шера чухь хьатокхаргдолаши телаш дола йIаьххача ханара кредит;

чуIе цIеноши культурно-бытовой гIулакхашта лаьхIа объекташи хьалъярга дахийта кредит, нагахьа санна боахамашка социально-культурни мероприятейи чуIе цIенош хьалдареи фондера ахча тоъаш а деце, гIирсаш хьалле доладеча хана уж хьалдара хиланза даргдоаца 50 процентал кIезигагIа доацаш ахча кара а хуле шин шерага кхаччалца ха а - йилла социально - культурни мероприятейи чуIе цIенош хьалдареи фонде хьачуухаш долча ахчан чотах;

керда техника юкъекхувлара, механизаци яра, производства технологи тоаяра, производственни процессашта интенсификаци яра чакхйоахача мероприятешта а производство технологически эргаьккха тоаяра чакхйоахача кхыча мероприятешта а, хIаьта иштта халкъо деладу товараш хьалу производство шеръярген вIашагIйолларгеи, цар дикал гоаярга дIадохийтачоа лаьрхIа кредит хьалхара ссуда деннача дийнахьа дешз ялх шерага кхаччалца ха а йилла, нагахьа санна дIалахийтар цу юкъа кредит дIайохийташ йола мероприятеш чакхъяхарах бaьннача пайда (экономе) чотах юхаметтаоттаргдолаш хуле;

йоагтIаш йолча квартале доходаши расходаши чел хургья боахама нийса къоаста а дергдолаш, производственно-финансови планага хьежжа производствага сезонах дIадолар юхаметтаоттадаран товаро-материальни ценностий запасаш яран лаьрхIа доаццача ханара кредит;

дIайийдаьча ссудаех тIадиса декхар хьатакха деза ха цхьан шерага кхаччалца тIехьайоаккх, нагахьа санна цхьаццайолча предприятеша цар гунахьа доацача бахьанех кредит хьатоккхилга оттаьча ханашка Iалашдаьдеце.

КПСС ЦК-аси СССР Министрий Советои союзни республикай Министрий Советаш, крайисполкомаш, облисполкомаш, райисполкомаш, юртбоахама органаш декхарийла яьй:

йиззача боахама расчета тIа йовлара совхозаштеи паччахьалкхен кхыча юртбоахама предприятештеи дииза даргдоаца новкъостал де а совхозаштеи кхыча организацештеи учреждецештеи юкъера боахама расчета гIулакхаш нийса кхоачашдара дииза даргдоацар де а;

производство кхом болашагIа, хьурмат долашагIа деладра гIулакха колхозийи паччахьалкхен кхыча юртбоахама предприятейи болхлой инициатива дегIакхувлаpан уж шоай доIаме хилийтаран мамогга новкъостал де, цар хIара денна деладеча производственни гIулакхашта кхы организацеш юкъе а па гIертийташ.

Партийни, советски, юртбоахама органаш, совхозийи паччахьалкхен кхыча юртбоахача предприятейи кулгалхой а специалисташ а декхарийла ба юртбоахама продукци дукхагIа йоаккхилга, из аккхарга дIабода мах дохбелга, предприятей рентабельности пайден лакхбелга Iалашдергдолаш, совхозашкеи паччахьалкхен кхыча юртбоахама предприятешкеи боахама расчет чIоагIъяран юртбоахама производствана еш йола экономически стимулировани чIоагIъяран чакхйоахача мероприятей ларда тIа цар болх овлангара дена тоабелга, производства технологии къахьегам вIашагIболлилгеи овлангара дена тоаделга вIаштIехьдаккха.

ИШТТА ЯХА А ЯХ, КЪА А ХЬЕГ

Юбилейни шу толамца чакхдаккхара социалистически яхье яьннай Грозненски нефтемаслозавода установкай коллективаш. Цига хьалха латт Социалистически Къахьегама Турпал, Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета депутат Летковская Таисия Борисовна керте латта № 18 йола установка.

Укх шера хьалхарча квартала план 110,3 процент кхоачашъяьй установка коллективо. Планах лаьрхIачул совгIа арахийцай эзараш тоннаш продукци. ЛоархIаме продукци хьакъоастаяра план 0,3 процент тIехкхоачашъяьй. Из бахьан долаш планах лаьрхIачул совгIа паччахьалкхенна дIаенна лоархIаме продукци 83 тонн совгIа я. Цул совгIа социалистически декхарех итт бетта план 29-ча октябре кхоачашъе эзаш ба технологаш. ХIанз уж графикал пхийтта ди хьалха болаш хьабоагIа. Гуш махиллара установка технологаша ханал дуккха хьалха кхоачашдергда цIей сийна тIаьийца социалистически декхараш.

Тхо цига кхаьчача хана шо-шоай участкашка балхаш деш бар технологаш. Цар беча балхага хьожаш, хьангаш. Цар беча балхага хьожаш, хьангаш участкера участке йолаш лелар установка начальник Летковская Таисия Борисовна. Смена чакхъяьлча балха тIа нийсденна кхоачамбоацар, къаьстта теркам тIабахийта беза моттиг дIайовзийташ яздy вахтови журнала тIа. Цох боккха пайда боал тIайоагIача смена. Иштта болх барах укх шера цхьа моттиг нийсъеннаяц технологически режим толхаяь. Цу гIулакхо вaIштIехьдоалийт къахьегама овсарле дикка лакхъе. Цу даькъе дукха балхаш ду технологически узлаш эргаьха тоаеш, установко болх бешшехьа сихха чакхйоаккх текущи ремонт, капитальни ремонт ца еш лаьрхIачул 1,5-зза—2-зза дукхагIа болх байт установкага.

Заводе эггара хьалхарчарца коммунистически къахьегама цIи еннай цу установкана. Из сийлен цIи енначул тIехьагIа хувцаделар вахар, технологашта юкъера гIулакхаш, — йоах Таисия Борисовнас. Саг цамогаш хилча е болхлочоа гIо новкъостал эшаш хилча массава вIашагI а кхийтта цамогаш хиннача шоай новкъоста тIехьа болх, нагахьа цун цIагIа хьажа везаш моттиг нийслойя цIагIа хьож, хатар хинна е кхыйола моттиг нийсъенна хуле новкъостал ду. Коммунистически къахьегама сийлен цIи еннaчул тIехьагIа хиннача цхьан собране дийцар дешанза болча нахага дешийтара дош. Геттара кIезига дийша бар слесараш нн. Гусаров, Сергиенко. ДIахо деша безам болаш а бацар. Установка коллективо из могийтаргдоацилга кхетадир цар. Сайрийнарча школе деша а баха бархI класс чакхъяьккхар шинне а. Цул тIехьагIа Грозненски мехкдаьтта техникуме деша бахар уж. ХIанз чIоагIа баркал кхаш ба шоашка дешийтача коллективана. Нов. Гусаров техникум чакхйоаккхаш воалл, хIаьта установке механикалла болх беш а ва. Укх деношка установкерча цхьан болхлочун кIаьнк IажагIча лазарах цамогаш хилча, цунна цIий дала дезилга хайра установкерча технологашта. Цун нанна па а хойташ больнице а баха шоай цIий делар нн. Бахмачевас, Киселевас, Дея, Величкос, кхычар. Иштта тоаденнад коллективана юкъера гIулакхаш.

Коммунистически къахьегама сийлен цIи яккхалехьа моттигаш нийслора къахьегама дисциплина, технологически режим телхаеш. Технологех цаI вар каст-каста къаракъ а малле балха воагIаш е балха ца воагIаш соцар. Из гIулакх цкъа санна шоззакхоазза дийцачул тIехьагIа дIахо могийтаргдоацилга хайча, вIалла ца хилча санна дIаяьхар цо уж во оамалаш. Укх тIеххьарча дикъ-пхе шера цхьа моттиг нийсъеннаяц установке технологически режим е къахьегама дисциплина толхаяь.

ЧIоагIа доттагIал тоссаденнад установка коллектива город Грознерча № 35 йолча школа 6 «Б» классерча дешархошца. Цига каст-каста хул установка технологаш, дешара тIехьабусачарца новкъостал ду. Цу классе пионервожателла болх беш ва оператор нов. Жилиндинов. Вожате болх барал совгIа, берашта къахьегама кхетам балара а дукха балхаш ду цо. Установка технологаша ийца дукха книжкаш деннад дешархошта. каст-каста концерташ увттаду. Заводе хьоашалгIа баьхка хул дешархой а. Беча балхага хьеж. Дуккхачарна из болх безабеннаб. Школа чакхъяьккхача цига балха а баьхка мехкдаьтта институте деша баха лерхIаш ба царех цхьабараш. Иштта яха а ях, къа а хьег коммунистически къахьегама цIи лелаеча установка коллектив.

Октябра дезача цIей сийна вахтe эттача коллективо социалистически декхараш тIаийцадар итт бетта план 29-ча октябре кхоачашъе, хIаьта хIаналехьа гучадаьннад из план хачал дуккха хьалха кхоачашъе торонаш хилар. Коллективо лерхI ханал итт ди хьалха итт бетта план кхоачаш а еш, цу дезача денна доккха къахьегама совгIат кийчде. Цох из дог тийша я.

Сурта тIа: оператора гIонча Близникова Нина болх хьехаш я технически училищера цига практике еначa Селедевская Валяна.

Б. Костоева текст.

И. Плиева сурт.

ХЬАЛХАРЧА МУГIАРАШКА

КПСС XXIII-ча съездо чIоагIа теркам тIабахийтаб парте дохехьарча звеньяй денал айдара а. махулла вахаре хьинарегIа дакъа лоацаш уж хилара а.

Мишта кхоачашъю парте съезда решенеш Наьсарен районе? Масала, хьожаргда вай «Электроинструмент» завода юкхьанцарча партийни организаце балхага. Районе йоккхагIчарех йола партийни организаци я из. ХIара иттаIагIа вола болхло коммунист ва заводе. Уж дукха-м бац, цхьабакъда заводе коммунисташ хьалха латтилга холуш да. Коммунистех дуккхагIбараш производства лоархIамерча участкашка къахьегаш ба. Сборочни цехе болх беш 8 коммунист ва.

Цеха начальник ва М. Зурабов, цун заместитель — М. Тумгоев, участкашка бригадираш ба Н. Канищева, Н. Яшина, сборщица я П. Муслиева. Уж берригаш къона коммунисташ ба, дика къахьегарах, шоай гIулакх довзаш хиларах цхоай сий даьккхад цар. Производстве хьалха латтараш кIезига бац цехе. Уж ба монтажница, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутат Л. Саралиева, монтажница Л. Нальгиева, сборщикай бригада кулгалхо Л. Аушева, кхы дуккхабараш.

Дукха ха яц Р. Горчханова ученицалла цехе балха ена, хIаьта хIанз из бригадир я.

1966 шу чакхдоалаш кIирах ши ди мукъа а долаш пхе дийнахьа болх бедаларо завода болхлошта новкъостал даьд шоай къахьегам, салоIар, дешар дикагIа вIаштIехьдаккха. Балха говзалаш дукхагIа Iомаяра, производства культура лакхъяра бола болам шерра дIахьош ба цехашка. Завода коллектива дукхагIа бола болхлой дешаш ба. Коммунисташа дика кхетаду, кердача хьалашка латташ дола декхараш кхоачашдеш, бизза кхетама болх ца бича производство холуш дегIайоалае вIаштIехьдаргдоацилга.

Гаргакхоачаш латт Советски Iаьдала 50 шу дуза юбилей. Цу цIейна дика толамаш даьха накъабахара дешаш дувцаш цеховой а заводской а собранеш хиннай. Завода коллективо лакха социалистически декхараш тIаийцад. Уж кхоачашдича завода 15 эзар сома пайда хургба.

Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дузача денна накъабахара завода болхлошта юкъе шерра социалистически яхь ьоржай, котбаьннарашта ахчан совгIаташ, Сийлен грамоташ, ЦIе вымпелаш тел, цар сийна заводской радио гIолла концерташ увттаду. Партбюрос шийна заседанешка дувц социалистически декхараш кхоачашдарах, профсоюза заводской комитета новкъостал ду болхлошта юкъе шерра социалистически яхь йоаржаяра.

Завода коммунисташ моллагIа а декхар кхоачашдуларгдолаш ба, царна дика бовз завода болхлой, царна эшараш дика довз.

Шоай собранешка коммунисташа дувц лоархIаме дешаш, белгалдоах де дезараш, хIаьта нийслуш дола кхоачамбоацараш дIадахара наькъаш лех.

Завода партийни организаце халданза лех производстве коммунисташ хьалха латтара формаши методаши. ДIадахача шера сентябрь бетта денз завода партийни организаце шийи практике йолаьй уставо дIадехараш коммунисташа кхоачашдарах отчеташ елга.

Завода партийни организаци дегIайоагIаш латт. ДIадахача шера парте мугIарашка хьайийцав 18 саг, царех 14 болхло ва. Уж берригаш производстве хьалха латтараш ба.

Завода 43-ча цехе лозунг доал: «Хьалха хьажа, хьалха гIо, хьалха латтарашта тIехьа кхе!».

Завода коммунисташа из керттерчарех лерхI.

Ю. БАРАХОЕВ,
КПСС Наьсарен райкома организационно - партийни балха отдела заведующи.

ОКТЯБРЬСКИ РЕВОЛЮЦЕ ЭКОНОМИЧЕСКИ КIИЙЛЕ

Сийлахь - боккхача Октябогара хьаболабенна 50-гIа шера чубенна хьабоагIа вай мохк. Дерригдунен исторе керда зама хьайийллай Октябрьски социалистически революце.

Октябрьски революци котъялар Россе политически а экономически а дегIаахаро кийчдаь хIама да.

К. Марксеп, Ф. Энгельсей хьадийлла капитализм хьахилара, дегIаахара, дIаялара законаш хьехта а, даь. В. И. Ленина хьагучаьхай империализма керттера вIашдухьалена ши закономерносташи. Iилман ларда тIа хьахьекхад империализм капитализма лакхерен тIеххьарен стади пролетарски, социалистически революце юкь хилар.

В. И. Ленина хьакхеллай империализма дIы мелагIа йолча, къаьстта хьрийнача, цхьан мехка социалистически революци котъяла йиш хилара теори.

ДегIаяьхкача капиталистически паччахьалкхенел экономически тIехьайиса йоллашехьа а. Росси империалистически мохк бар. Октябрьски социалистически революци котъялара хинна торонаш йоашхаш. Ленина яздаьд: «Капитализм белгаларча лакхаленга кхаьча хиннаецаре хIама хургдацар вайчох» (Ленин, сб., XI, агI. 397). Социалистически революце цу торон лоархIам хьа а хьокхаш, Ленина цунна цхьана бокъонца хоадамболлаш хьагучаьхай социализмага довлилга капитализм лакхагIча дагIага кхаьчача, производительни низий, промышленни дегIаахара, культура боарам лакхагIа болча, бахача нахах дуккха а дукхагIа яр пролетариат йолча мехкашкара дIадоладанза даргдац яьха оппортунистически догмаш гIалате хилар. ХIаьта уж хьалаш цу мехка доацаш долча хана, цу мехка социализм хьалъе торо яц, яьхараша дувцар харцхилар. Коммунистически парте цхьанна а тайпара аьттехьа йитанзар уж догмаш. Цо йоахар социализмага довлара предпосылкаш механически алхха капитализма доазонел чухьа производительни низаш дегIадаххара боарамах лерхIа йиш яц, иштта йиш яц, цу боарама абсолютизаци, фетишизировани е а. Социалистически революце предпосылкай дош диалектически наькъаца деладаьд парте, дунен капитализма система массанахьа а, хIаьта иштта Россе а дегIаахара хIанзарча этапа хьаьдача - исторически хьалашка хьахинна еррига общественни отношенеш цхьана лоархIалуш йола еррига элементаш шоайла ювза а йолийташ. Цун маIан да, йоккхача промышленноста хьисапера революце материальни (экономически) предпосылкаш а, классови низий соотношени а, классови вIашдухьаленийи ирал а, мехкара деррига политически хьал а парте хоадам боллаш лоархIаш хинна хилар. Вай парте, В. И. Ленина лаьрхIад, Россе эттача хьаьдача - исторически хьало социалистически революци геттара дика дIайолаяла а толаме чакхъяла а йиш йолаш бола мохк духхьала из болга хьахьекха хилар. Революционни Росси капитализм чIоагIа дегIализа бола мохк хилар, крепостническтвах юхедиса тоъал дукха хIамаш цига хилар, технико - экономически боарамга диллача хьалха латтача капиталистически паччахьалкхенел дикка тIехьабиса аграрни мохк из хилар, — цу доллача хIамо СССР-е социализм хьалъяра гIулакх духхьала ший тайпара а халагIа а хилийтар мара кхы хIама дацар. Ленина яьхад: «исторе йийтта голаш бахьан долаш социалистически революци дIайолае йиша мохк тIехьабисагIа ме хул, халагIа да цунна къаьнарча капиталистически отношенешкара социалистическичарга балар» (соч., т. 27, агI. 67). Технико - экономически гIулакхашта бIаьшеренашка тIехьабиса хилар дIадоаккхаш хала никъ кьаба бийзар вай мехка.

Империализмах лаьца яздаьча шийи балхаш тIа В. И. Ленина хьахьекхад, экономически даькъе монополеш Россе шерра ьржа хилар, банкашка

СОВЕТСКИ IАЬДАЛА 50 ШУ ДИЗАРГА

капитала концентраци лакхача боарамага кхаьча хилар. Промышленни производства концентраце боарамга диллача Росси хьалхаьнна яр США, Германи санна долча дегIадаьхкача мехкел.

Мехка экономический политически вахаре боккхача лоархIаме яр промышленностера монополистически объединенеши банкаши. Уж вIашагIтохаро чIоагIбора финансови капиталеи финансови олигархеи лоархIам. Банкаша тIахьожам лоаттабора металлургически промышленносте 50 процент, кIора промышленносте 60 процент, электротехнически промышленносте 80 процент йолча акционерни капитала.

Мехкага тIом хьоабайта гIертар монополеш, дийкъа даьнна дуне юха декъара дунен тIема юкъе дакъа лоацилга дIадехар цар. Цу цхьан ханна тоъал дегIаена промышленнии финансовии капитализм цхьана тарлуш яр геттара чIоагIа тIехьабисача юрта боахамца, ах порядкаш феодальни а йолаш лаьтта леладарца.

Производства къаьнара способ бокъонца дIаяккханза ярг ца хилар нийса кхетадара дикагIа къоастаеш хьажа леза Октябрь тIакхоачача хана Россе хулаш хиннача экономически процессашка.

Паччахьа Росси дукхагIча даькъе аграрни мохк бар. 1913 шера мехка экономикана юкъе цунна кхоачашлола дакъа 51,4 процент дар, хIаьта промышленноста кхоачар — 28 процент, вож юхедисар транспорта, торговлена, бувзама кхоачар. Юкъера лаьрхIача ахархой дукхагIа долча боахамий юкъара технически боарам геттара лоха бар. Къеи юкъереи ахархой лаьтта доацаш кIалбиса бар. Юрта капитализм дегIаяро ахархой хIалакбора, царех дукхагIчарех пролетариат йора. 1917 шера лаьттай даьшкеи кулакашкеи 232 миллион гектар лаьтта дар, хIаьта юртарча дерригача боахамех 85 процент хулаш долча беднякийи середнякийи 13,6 миллион боахамга хинна лаьтта 135 миллион гектар дар.

Доллача хIамах гуш дар, помещикий доалахьа дукха лаьтташ хиларо юрта боахам тIехьабуташ, хIаьта миллионаш бола ахархой къеи мецеи лоаттабеш, хинна хилар. Цу доллача хIамах Октябрьски революци хулча хана юрта шерра классови къовсам баржара экономически лард хилар.

Кхы дикагIа дацар гIулакх промышленносте а. Укхаза гу вайна кхыча мехкий капитал бокъонца чуелна хилар. Росси юхалург ахчаш ийдеши декхараш хьерчадеши хилар. Кхыча мехкий капитал мехка чуяра массе оагIорахьара новкъостал дора эрсий монополистически буржуазе. Россе экономикана юкъера керттера позицеш шийн бе а ехка, кхыча мехкий буржуазе Iалаьмате дукха пайлаш дIаувзар, производительни низаш дегIаахара новкъарле а еш, вай мехкарча къахьегамхошта моцали къели тIа а кхоачаеш.

Цу тайппара, Россе промышленносте а производительни низаш сихха дегIадахкара новкъарле йора социально - экономически отношенеша. Укхаза общественни хьисаперча производстваеи частно - капиталистически присвоененеи юкъера вIашдухьаленаш кхы а дукхагIа кIоаргйора феодально - крепостнически отношенеех юхедисача дуккхача хIамаша. ТIагIертта шийна никъ боахар производственни отношенеш производительни низий маIанга хьежжа хиларах долча экономически закопо. «ТIайоагIаш латта катастрофа а цунца къовсам мишта лоаттабергба а» яхача ший брошюра тIа В. И. Ленина дог тешадеш хьахьекхар, социализм оттаяра Росси экономически кийчъенна хилар.

«Халкъий набахте» яр паччахьа Росси. Ла йиш йоацаш, хала экономически хьал а цхьаккха тайпа политически бокъо ца хилар а дар мехка доаллаш.

Буржуазни Росси юкъейихьача хьалхарча дунен тIемо чIоагIа толхадир мехка экономически вахар, хIаьта цунца цхьана кхы чIоагIагIа хила йиш йоацаш къел тIакхоачайир къахьегамхошта. Болхлой вахара боарам кхы а дукхагIа лохбаларца белгалдаьлар гIема шераш.

ТIом болча хана Iалаьмате чIоагIа къело кIалбитабар къахьега ахархой. ТIемо боахама тIера даьхар миллионаш балха кулгаш, хIаьта из бахьан долаш юрта боахамера беррига болх кхалнаха, кхувш боагIарашта, беращта, боккхийча наха качбахар. Эшаелар еррига чукхухьаш йола юртбоахама культураш.

ТIемо чIоагтIа аьттув боаккхар болхлой классеи ахархойи революционни уйлаш дегIаахара. Мехкарча тIемеи экономически кризисо ир а йора, сих а йора берригаш а хьаийнача къахьегамхоштеи къаьстта а болхлоех хьалха латтараштеи революционни уйла чуйоссаяра процесс, ирлора царизманеи буржуазенеи духьалара къахьегамхой классови къовсам. Цу къовсаме къахьегамхой баьчча а хинна латтар Россе турпала пролетариат.

Россе пролетариата низаш духдувла керттера хьаст бар революционни марксистски парти — сийлахьвоккхача Ленина хьакхелла кердача тайпара парти.

В. И. Ленина яьхад, мехка экономика кIалхаръяккхаран къахьегамхой паччахьа а кхыча мехкий а Iазапах мукъабахаран алхха цаI мара боаца никъ социалистически революци яр ба.

Цхьабакъда, Россе социалистически революце объективни экономически торонех пайда эца вIаштIехьа ца дала мегар, нагахьа санна вай мехка социалистически революцела эша политически торонаш а хиннаецаре. Уж тайпа торонаш яр: денадах чIоагIъеннача марксистски парте кулгалдеш йолча болхлой класса тIема революционни барт - цхьоагIо; ахпролетарски адамаца а эггара хьалха къегIа болча ахархошца а болхлой цхьоагIо хилар; из бахьан долаш дерригa антиимпериалистически боламаш советий ларда тIа бIарчча цхьа демократически фронт а ях кхотадар.

Лакхе белгалъяьха экономически политически торонаш йолаш а хиннай, хIаьта цар социалистически революци котъялга Iалаш а дир вай Нохч - ГIалгIай республике. Цун столица, город Грозный, пролетариато революционни къовсам лоаттабаьча центрех цаI хиннай. XX-гIа бIаьшере йолалуш мехкдаьтта дукхагIа дахарцеи промышленность дегIаярцеи дукхагIа лакхлора производство, концентраци капитала централизации. 1890 шу чакхдоалаш 40 хинна мехкдаьтта промышленни предприятеш 15-нега кхоачаш кIезигъелар 1905 шера. Деррига хьадоаккхача мехкдаьттах 90 процент йоккхийча фирмай бе доаллар укхаза. Хьалхара дунен тIом болабалалехьа а болабенначул тIехьагIа а мехкдаьтта дукхагIа доахар, хIаьта 1917 шу хьатIакхоачаш Россе доаккхача дерригача мехкдаьттах 21,8 процелт а хилар. Промышленноста концентраци боккхача лоархIаме хилар Грозне промышленни пролетариат хьахилара а из вIаштIехьъялара а. Нагахьа санна 1893 шера городской промышленносте болх беш берригаш а 765 болхло мара хиннавеце, 1917 шера 15000 гаргга вар, царех мехкдаьтта промышленносте болх беш вар 12 эзар саг хIана вац аьнна.

Революци ялалехьарча Нохч-ГIалгIай чурча болхлошкара хьал, еррига паччахьа Россе а санна, Iалаьмате хала дар. Мехкдаьтта промыслашкара къахьегама хьалаш Iалаьмате во а лоалургдоацаш а дар: бокъонца лаьрхIача балха ди 12—15 сахьатага, цкъаза 18 сахьатага а, дIакхоачар денеи бийсанеи. Дезача деношка а бIарччача кIиранна са ца лоIаш а бора болх. Къахьегам лорабеш бацар. 1913 шера промыслашка 808 хатар хилар, царех 5 саг вувш дар, хIаьта 1915 шера 760 хатар хилар, 17 саг а вувш. Геттара лоха дар промыслашкарча болхлой алапи: желонщикаша, тормозчикаша, лаьтта хьекхараша, кочегараша бетта 30 — 35 сом мара эцацар. Цхьаболча Iаьржа болх береша хIара денна 12 — 15 сахьата баьча балхах 30 кепигагара 50 кепигага кхаччалца эцар адапи, хIаьта кадрови болхлоша 14 — 16 сом эцар бетта. Реальни алапи кхы а кIезигагIа дар. Болхлой - мехкдаьттахой шоай дезал а тIехьа къечеи бIехачеи казармашка, толашка, бунашка, горингашка баха безаш хулар. Цхьабакъда, уж миска фусамаш а тоъаш яцар. ЧIоагIеи къа ца хеташи болхлошта эксплуатаци а еш, Iалаьмате доккхий пайдаш доахаш хиннад предпринимателаша.

Октябрал хьалхагIа тIехьабиса, экстенсивни наькъаца делар Нохчашкахьареи ГIалгIашкахьареи юрта боахам. Кулакий доккхийча боахамашка мара болх беш яцар юртбоахама машинаш. Лаьтташ доацаш бар ахархой.

Цу тайппара, промышленностеи юрта боахамеи производство гулъярон классови къовсам ирбаларон дIадехар революционни наькъаца капитализм дIайоаккхилга. Большевистски парте кулгалдеш йолча НохчГIалгIайчен болхлой классо доккха дакъа лаьцар Сийлахь - йоккха Октябрьски социалистически революци чакхйоаккхача а 1918 — 1920 шш. къулбехьен контрреволюценеи кхыча мехкий интервенценеи духьала лоаттабаьча къовсаме а. «Октябрьски революце исторе чухь эггара хьалха хоададир помещикийи капиталистийи доал. Йохайир эксплуататорски строй... ДIайолаелар къахьегамхоша доал ду зама. Керда дуне хьалдаро лерхIар а хинна дIаоттар адамаш экономически, социальни, политически доала кIалхардоахилга, уж классовии къамани Iазапах мукъадоахилга, къахьега нах массе оагIорахьара дегIакхувлилга. (1967 ш. 4-ча апрелера КПСС ЦК соцам).

Вай мехкара социалистически революци кийчйир Росси экономически политически дегIаахара беррига леламо.

КарагIдаьннарех законни доккхал а деш, кхоанен перспективаш шаьра бIарга а гуш кийчлу Коммунистически парти, советски халкъ Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дизара накъадаха. Цу сийлахь - доккхача ден —советски къамаи цIей деадеча ден сийна социалистически яхь лаьцай республика къахьегамхоша.

А. БАГДАСАРЯН,
экономически Iилмай кандидат.

МАЙ БЕТТА ЧОТАХ

Укх юбилейни шера Грозненски аьшкабетона конструкцей заводе хьалха латташ хьайоагIа № 3 йолча аьшкабетона цеха коллектив. Хьалхарча квартала план 127 процент кхоачашйир цо, планах лаьрхIачул совгIа арахийцар 794 кубически метр аьшкабетона изделеш.

КарагIдаьнначох кхоачамбаь ца Iеш укх бетта кхы а дикагIа къахьийгар цеха болхлоша. Бить бетта план 14-ча апреле 113 процент кхоачашйир цар. Ер бутт бовлехьа тIабоагIача бетта чотах арахецаргья бIаьш кубически метраш аьшкабстона изделеш. Къаьстта дика къахьег бетонщикаша нн. Бакановас, Белиева, Гареза, кхычар. Юкъера лаьрхIача сменах нормаш 130—135 процент кхоачашъю цар.

П. ИДРИСОВ.

КЕРДАЧА ТОЛАМАШКА

Укх деношка хьинар айденна къахьегаш боахк Урус - Мартана района совхоза кхашка къахьегараш. Советски Iаьдала 50 шу дизара баха боагIача тайпара накъабаха кийчлуш болча цар доккхий толамаш доах юртбоахама производство дегIайоалаяра даькъе.

Масала, тIехкхоачашъяьй пятилетка хьалхарча шера юртбоахама продукташ кийчъяра планаш, доккхий декхараш тIаийцад, чакхъяха кийчъяь мероприятеш я пятилетка шоллагIча шера заланеш кхоачаши тIехкхоачаши яр духьа. Белггалара хувцамаш хиннад совхозий боахама гIулакхашка 1966 шера: районерча йиъ совхозах шинне пайда а беш чакхдаьккхад боахама шу, управлени бIарчча хьайийцача, хулаш дола зенаш 482,6 эзар сома кIезигдаьд.

Района боахамаша доккхий социалистически декхараш тIаийцад, чакхъяха кийчъяьй тIаийца социалистически декхараш кхоачашде торо хулийтаргйола мероприятеш.

Фу даьд района боахамаша юбилейни шера? Гурахьа 9691 гектара тIа дIалийнад ка бола ялаташ, 11698 гектара тIа аьбь аьхай, гурахьа ялаташ дIаде керттера оахам деча ханеи аьбь оахача ханеи 1,5 центнерагара 2 центнерага кхоачаш минеральни удобренеш тайсай. БIаьстан юххье дена дIайолаяь подкормка хIоазле 3000 гектара тIа яьй, хIанз дIахо еш а я. БIаьстан юхье кхашка балхаш де доладалалехьа керттера ремонт ханал хьалха яь яьккхар техникана, хIаьта цо йиш хилийтар бIаьстан юхьера культураш дIаелехьа деш дола кхашкара балхаш дикагIа йолча агротехнически ханашка чакхдаха, деррига лаьттанца тIоадал соцае, бIаьстан юхье дIаюви йола культураш балхаш дика вIаштIехьа а даьха дIае.

1967 шера 7-гIа апрель хьатIа а кхачалехьа 2786 гектара тIа дIайийна яьнняр бIаьстан юхье юв культураш, хIаьта ялаташи ялата бобови культураши (хьажкIаш йоалаш) 1290 гектара тIа дIайийна яьннай. ХIанз дIахо а обработка еш бIаьстан юхьера культураш дIаюваш латт. ДIадувш дола фу кондицей 1—2 классера да.

Укх шера шоалагIа хьож тхо гурахьа дIалийна ялаташ малагIча хьала тIа да, цунах гучадаьннад уж керттерча даькъе дикача хьала тIа хилар.

ХIанз района деррига боахамашка даь даьннад боахама чухьара лаьтта нийсдара балхаш, севообороташ къоастаяьй, долла хIама деш да толхаяь хинна севообороташ юха нийсъяран 2—3 шера уж караерзаяь яхаран.

Лаьтта хьаьнду культураш тIахиннача кхашка керда культураш дIаера де дезар даьд соахка а укх шера а. ХIанз деррига боахамашка лаьттай карташ оттадаьд, царга хьежжа картограммаш а оттаяьй, агрохимлабораторе болхлой новкъосталца кийчъяьй удобренеш тессара нийса система.

Района боахамаша тIаийцача социалистически декхарашка лаьрхIад лаьттанцареи хьайбашкареи йоала продукташ 5 процентагара 10 процентага кхаччалца дукхагIа яхеи паччахьалкхенга йоххеи.

Совхозий коллективаша тIаийца социалистически декхараш кхоачашдергхилара бола тешам ба тайп-тайпара культураш (хьажкIаш, шекара свекла, гидуаргаш, баьцадаараш, кхыяраш) лелаергйола 96 звено районе вIашагIйоллар, царна массанена а шоай участкаш йоваш хилар. Царна дIаеннача участкашта паспорташ оттадаьд балхаш дIадолаленначул тIехьагIа мел хинна хувцамаш дIаяздергдолаш.

2-гIа объективни бахьан да калгараш кийчъечеи лоархIамегIа мел йолча участкашка уж балхаш тIа дIанийсъечеи хинна хувцамаш. Совхозий беррига директораши юрта боахама специалисташи йистеяькха лакхера образовани йолаш ба. Боахамий керттерча специальностех болх беш ба лакхереи йистеялназа лакхереи образовани йолаш бола специалисташ. Лакхера образовани йолаш бола юрта боахама специалисташ тIа-тIа дукхагIа увтт отделенешка управляющелла, агрономелла, механикелла, бригадирелла балхаш де. Цу тайппара, хIанз района боахамашка тайп-тайпарча гIулакхаш тIа балхаш деш ва лакхера образовани йолаш вола юрта боахама 65 специалист, юкъера специальни образовани йолаш 64 саг, хIаьта царех 52 саго соахка а укх шера а шоай говзал лакхъяьй тайп-тайпарча институтий курсашка а дешара комбинаташка а. Цул совгIа, совхозий механизаторелла болх беш ва 416 саг, кхаш леладара балха тIа 300 саг, хьайбай боахаме 280 саг, хIаьта царех дукхагIа бараш боахамашка вIашагIъехкача курсашка шоай квалификаци лакхъяь е лакхъеш ба. Цу тайппара, курсаш чакхъяьха 964 саг ва.

ХIанз районе я моллагIа а декхараш кхоачашде низ кхоачаргболаш йола кадраш, цудухьа шеко яц юбилейни шерара шоай декхараш цар кхоачаш а тIехкхоачаш а дергхиларах.

ПайданагIа хургйолча тайпара производство вIашагIйоллар, техниках кхетамца пайда эцар — из да, хIана укх сахьата, керттера декхар.

Тха кIезига яц цу декхарех вахара закон лоархIаш йола производственни коллективаш.

Района совхозий къахьегамхоша укх шера ханал хьалха кхоачашъяьй паччахьалкхенга хьайбай продукташ йохкара хьалхарча квартала план — дулх дохкара 105 процент, шура йохкара — 112 процент, фуаш дохкара — 103 процент.

ХIана совхозий беррига болхлойи специалистийи сагетагIа долча декхарех цаI да бIаьстан юхье юв культураш лакхача агротехнически боараме дIайийна яхар.

Шоай декхар тешшаме кхоачашдергдолаш болча района совхозий беррига болхлоша, гIулакхерча наха, специалисташа кхы а шерагIа йоаржаергья социалистически ихь шоай социалистически декхараш кхочашдар духьа. Юртбоахама производство дегIайоалаяра даькъе доккхий толамаш а даьха накъагIоргба уж Сийлахь - боккхача Октябра 50 шу дизара.

А. ИБРАГИМОВ,
Урус - Мартана районни производственни юртбоахама управлене керттера агроном.

ХЬАЙБАЙ БОАХАМА ИНТЕНСИФИКАЦИ ЯРА

Общественни производства эффективность дIахо лакхъелга, Iалашдаяза дагдоацаш лаьрхIад КПСС XXIII-ча съездо. Къаьстта чIоагIа лоархIам бу эггара хьалха хьайбай боахам а кхувлаш, юрта боахам интенсивно дегIакхувлара.

Интенсификаци чоалхане а массе тайпара а процесс я. Из чакхйоазкхаш хилча дуккха капитальни вложенеш эш. Парех пайда дика эцар къаьстта боккхача лоархIаме да коммунизм хьалъяра практикана. Цхьабакъда, факташа хьахьокхачох, Нохч - ГIалгIай АССР хьайбай боахам дегIакхувлара хьахецача ахчах пайда эцара эффективность геттара лоха я.

Вай дувцаргда, воашта хетачох, цу проблема лоархIамегIара цхьадола дешаш.

Хьайбай боахаме чIоаггIа дувзаденна да доакъарий база лелаяри механизаци яри. Фермашка машинех эффект йолаш пайда эцарах юххера а хьахур доакъараш да. Практико хьахьокх, бIарччача шера кортамукъа а долаш доахан чулоаттадар, хьакхарч дуккха цхьана лелаяр, хьайбай боахамеи оалхазарий боахамеи самокормушкех пайда эцар санна йола хьалхалатта, къахьегам вIашагIболлара приемаш производствана юкъехкухьилга юхадеттаталга, керттерча даькъе, доахан дебаделгеи доакъараш кхеделгеи вIаши нийса тар а деш ца леладаро. Доахани хьакхарчи чусоцадаь кхабаро, кхыметтел тховнах доакха наькъаш, автопоилкаш хилча а, механически уж детташ хилча а, лоадама влияни яц къахьегам вIашагIболлара, нагахьа санна из юххера а, экстенсивни бусаш хилча. Духхьал доакъарий база, чIоагIа ца хиларца мара кхетаде йиш йолаш дац Гудермеса района «Дружба» яхача совхоза шоллагIча отделене доахел кортамукъа а долаш чусоцадаь кхаба ца тигар, «Елочка» яхача установка тIа уж детта ца тигар. ХьалхагIа дена ферме болх беш хьабоагIарашта дагахьа новкъа да, боккъонца йола индустриальни методашта меттел ворхI ноахал хьалхагIа лелаяь пайдана йоаца балха методаш лелаяр. Дайна дIадаьлар доахан детта дал хьалъяргеи кийчъяргеи, хIама дуа майда асфальт йилла шаръярга, кормушкаш хьаярга дIадахийта Iалаьмате дукха ахча. Ферме дукхагIча даькъе кулгашна хьег къа. Укх тIеххьарча ханалца хьайбаш леладерий лог хьоасташ хинна алхха цхьа хIама — из дар шура 10 процент дуккагIа яха йиш хулийташ хинна автоматически доахан деттар.

Ферма дегIаухилга дIахо малагIча новкъа гIоргда хьажа безараш совхоза кулгалхой шоаш ба. Цхьа бакъда цхьаькха-м да кхеталеш: кулгашна де дезаш дола балхаш ферме дукха хилар бахьан долаш продукце единица яккхарга дIабола мах лакха ба, доакъараш шортта доллашехьа а. Хьалхалаттарий опыто хьахьокхачох, из дош къоасталургда машинни техника шерра юкъейоалаяреи тайптайпара доакъараш шортта хилийтареи наькъаца. ТIаккха мара йиш хулийтаргьяц машино производства технологена, къахьегама тайпана, хьайбаш лелалеча фермай болхлой функцешта юкъе хувцамаш де. Цо хьахулийтаргда юрта боахамера къахьегам промышленностерчоа тара лостабара эша хьалаш, хIаьта социально-экономически маIан из долаш а я юрта боахамера механизации автоматизации.

Хьайбай боахаме интенсификаци яра гIулакха хьокхаме я Сунженски района «Победа» яха колхоз. Цига кхерабалназар кердача, прогрессивни новкъа нийсъеннача халонех. Цига дIачукхачанзар конъюнктура. Дуккхача боахамашка «Елочка» аракхосса сихбеннача хана укхаза тIагIертта караерзаеш яр «Карусель», доахан леладара хьалхалатта формаш.

Республика колхозашкеи совхозашкеи хьайбай боахама мел механизаци яьй хьожаш яьча анализо хьахьекхар, техника фермашка юкъекхахьара процесс геттара шортига лелаш хилар. Масала, 1966 шера Нохч - ГIалгIай АССР юрта боахама министерства совхозашка доахагIча хий телара балха механизаци яьяр 37 процент, доакъараш дIадехкача — 16,3 процент, кхо доаккхача — 20,9 процент. Халача балхий процессашта кхы а кIезигагIа яьй механизаци колхозий боахаме. ХIаьта а, тоъал дукха оборудовани болх ца беш латт колхозашка а совхозашка а.

Цхьабакъда, механизаце эффективность лоха хилара бахьан из дукхагIа - кIезигагIа яр а доацаш, из комплексни ца хилар да. Масала, «Самашкинский» совхоза шурий ферме механизаци яь яц помещенера кхо аракхара цхьан процесса мара, «Горец» яхача совхоза фермашка доахан деттара мара, «1 Мая» яхача колхоза фермашка хий меладара мара.

Къаьст - къаьстача балхашта механизаци яро белггаларча звеньяшка мара аттача баккхац хьайбаш лелaдерий къахьегам, цхьабакъда, цо йиш хилийтац къахьегам вIашагIболлара, ферма болхлой дукхала состава юкъе лоадама хувцам бе.

«Дружба» яхача совхоза № 1 йолча ферме механизаци яь я доахагIа гIулакх дара балха тIа халагIа мел йола процессаш. Цо дукха ца гоадеш тоадир фермерча балха экономически хьокхамаш. Къахьегама овсарле лакхъелар. Доярками скотникаши шин сменах болх бе болабеннаб. Шура яккхарга дIабола мах лохбаьб. Халахет производства культура лоха хиларах. Гонга гIолла йоагIаш колд я бежакарта, дояркаша дукха ха йоаю доахан цIендеш. Дукха доакъар доаду колдала а ухийташ.

Техника эца аьнна хьахийцача капиталовложеней экономически эффективность дикка лакхъе йиш йолаш я тайп-тайпарча заводашкара хьаухаш йола оборудовани механизмаши е къаенна ийеи производствана юкъекхахьеи езаргйоацаш, вIашагIъетта езаш йолча «Сельхозтехника» объединене базашка къахьегам дикагIа вIаштIехьбаккхара наькъаца, цу тайппара царех пайда эцара эффективность лакх а еш.

Из декхар цу организаце практически кхоачашдеш дац. Цул совгIа, дуккхаза а моттигаш нийслу кхыметтел цхьан производственни процессана а механизаци яра боахамашка комплексни оборудовани увттаеш. Масала, «Сельхозтехника» база Грозненски отделене доахан механически деттара 1966 шера колхозашкеи совхозашкеи 11 линейни установка кийчъяьяр, цхьабакъда, комплекташ кхоачаш ца хилар бахьан долаш царех нагахьа яр болх беш яц.

Механизаци яьча процессашка хьежачул тIехьагIа гучадаьлар, хьайбай боахамерча халача балхий процессашта механизаци яра боарам лакхбара массара а цхьатарра уйла тIа а йийза. Цхьацадолча доакъошка из лохбалийта хилар. Масала, нагахьа санна 1964 шера 1-гIа январь тIаккхоачаш республике механически детташ хинна доахан 28 процент хиннадале, 1966 шера 1-гIа январь тIаккхоачаш 16 процент мара дацар. 1963 шера доакъараш механически телилга вIаштIехьдаьнна 6 процент дар, хIаьта 1966 шу долалуш 5 процент мара дацар.

Цу вай йоалаьча даннеша хьахьокх, вешта а лоха бола хьайбай боахамерча къахьегама механизаци яра боарам укх тIеххьарча шин шера кхы а лохбенна хилар.

Коровникаш хьалъярга, механизаце средствашка, продуктивни доахан дебадарга дIайохийташ йола капитальни вложенеш доакъараш кхедарга дIалохийтача ахчанца айхха ювзаялийта еза. Фондий эффективность эггара дикхагIа лакхлу вIаший бувзам бола факторaш теркал а еш, юрта боахама интенсификаци яра проблема массе оагIорахьара къоастаеш хилча. ТIаккха, из лоархIамера хьал теркалдеш дий колхозийи совхозийи практически гIулакхашка? Халахете а, геттара кIезига теркалду. Из къьгта хьахьокх Грозненски района 1-ча Мая цIерагIча колхозо.

Доакъарий база чIоагIъярга цига дIаухийташ йола капитальни вложенеш дуккха а кIезигагIа я доахан дебадарга, кхыча гIулакхашка ухийтарел. Из бахьан долаш торо хилац хьалхалатта технологи юкъейоалаеи къахьегам вIашътIехьбаккхеи.

ХIара коровника чура моллагIа хинна а цхьа болх механизаци яь ба. ТIаккха, дикагIа хургдецарий бIарччача цхьан коровникана комплексни механизаци яра уйла тIаерзайича? Цунах тешшаме экономически эффект хургьяр. Цкъа еш деррига доаханна деча гIулакхашта механизаци елга сенах дагадехар колхоза кулгалхошта? Гучох, экономически эффект хулъялара аьнна дехадац, дефицитни оборудовани сихагIа Iалашъе безам хиларах дехад.

Кагийча фермашта мегаш йолча технологе ларда тIа даим латта йиш йолаш яц производства социалистически способ. Хьайбай продукци яхара йоккха промышленни производство вIашагIйоллaро дIадех цунга хьежжа йола технологи хулийтилга. Цу гIулакха тIадерзадаь хила деза хьайбаш леладерий низаш а. Боахама хеттача тайпара кулгалдара методаш парте вIалла а мегаргйоацаш лаьрхIача, боахама проблемаш алхха Iилман наькъаца къоастае лыннача хьалашка мел эшар долаш да прогрессивни технологи чакхъяхара. Цу наькъа тIа даьннад мехкара а цу даькъе вай республикера а хьалхалатта боахамаш.

«Победа» яхача колхозе кIоаргга дог тийша ба, доахан леладара кердача технологе хIанз дукхагIа долча боахамашка лелаеш йола технологи гайна е ганза юстара кхоссаргхиларах. Колхоза председатела нов. Екельянова тхоца къамаьл деча хана боккъонца дог тийша а волаш дувцар керда технологи толаш хиларах. Нагахьа селна доакъарашцара гIулакх дикагIа даларе, из дIахайта хIанз а хала хургдацар, — йоах цо.

Цхьабакъда, доакъарий база эсала хиларо кIезиг-кIезига доалаш мара довла йиш хилийтац кердача технологега. Корта болаш да доахан детта «Карусель» яха установка а йолаш йола ферма духхьашха дахкача шинарех хиннача доахах мара вIашагIа ца йолла дархIар. Кхетадеш да, ферма оптимальни боарамашка дIакхоачаяра ха цо тIехьайоаккхаргхилар, цхьабакъда, дIадахийтар дIахо йодача хана юхаметтаоттаргда.

Хьайбай продукци яккхара эффективность духхьал хьайбай боахамерча къахьегама процессашта механизаци ярах тийша хинна ца Iеш, тоъал боккхача боараме фермашта доакъараш телаш долча лаьттанцарча балхашта механизаци ярах тийша я. Цу тайппара, лаьтта леладара интенсификаци яр — хьайбай боахама эффективность лакхъяра хилелза яргйоаца фактор. ХIаьта а, факташа хьахьокх, цхьацадолча даькъе укхаза а производства прогрессивни технологи бокъо йоацаш готъеш хилар. Белгала аьлча, доккха зе ду хьажкIаш квадратно - гнездовой хьисапе дIа ца ерo, массайолча моттигашка уж мугIарчегI дIаюваш хиларо. Цхьа бахьан доацаш дац республике юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара бoала цар хьувкъам 1964 шера 26 центнер хинначара 1966 шера 14,9 центнерага кхоачаш лохбенна хилар. «Горец», «Ингушский», «Назрановский», яхача совхозаша кхыметтел хий дехкача лаьттай хIара гектара тIара яьха хьажкIаш 14 центнерал а кIезигагIа яр. ХIаьта хьувкъам лоха хилча, уж кхеярга дIабола мах а юхаметтаоттац. Доакъараш Iалашдарга дIабола мах лакха хилар воча оагIорахьара Iаткъ шура, дулх, хьайбай кхы тайпа продукци яккхара.

Иштта да, къоастаде ха хьатIакхаьча, къоастадаьчул тIехьагIа вахара лоархIаме долча производства цу даькъа эффективность лакхъяра новкъостал дергдолаш дола, хьайбай боахама интенсификаци яра цхьадола дешаш.

С. ВАРЛАМОВ.

ЧИМКЕНТСКИ ОБЛАСТЬ. Сарайски района Ленина цIерагIча колхоза дика тоадаьча кхашка сабелгало яьлча дена боад къовлабаллалца болх беш хул ялаташ дIадув агрегаташ. ТIехььнна дика болх беш я Тажибаев Шамимата агрегат (сурта тIа). Къаьстта чIоагIа теркам тIабохийташ дIадув ялаташ хий дехкача лаьтташка. 450 гектарах хIаране тIара 50 центнер хьувкъам баккха лаьрхIа ба уж.

ТАСС фото **А. Идрисова** сурт.

ДУКХАГIА ПРОДУКЦИ ЯККХАРА

Лакхара социалистически декхараш тIаийцад тха отделене хьайбаш леладераша Октябра 50 шу дизара спйна. Укх юбилейни шера тхо декхарийла да 2,3 эзар центнер паччахьалкхенга дохка. Уж къахьегама толамаш даха лерхI тха хьайбаш леладераша ворхIлагIа ноябрь тIакхоачаш. Цул совгIа деррига паччахьалкхенга дохка лаьрхIа дулх дерста а хургда.

ТIаийца декхараш кхоачашдергхиларах тешавеш да укх хьалхарча квартале хьайбаш леладераша хьнигача къих хьахиннар. Дийнахьи буси хIара бежана планах тIакхета деза дулх йиъ бIаь грамм йолча, юкъера лаьрхIача 445 грамм тIакхет.

Цу хьакъехьа къаьстта белгалбаьлар хьайбаш леладераш Шаухалов Суламбик, Куйшиков, Къурейш. Духхьал дIабахача март бетта цар леладеча кхо бIаь бежан долча Iула 8584 килограмм дулх тIакхийттад, кхыча тайпара аьлча — хIара бежана дийнахьи буси юкъера лаьрхIача 956 грамм. Ала деза из Iул леладеча хьайбаш леладераша хIанз паччахьалкхенга дохка дулх дерста долга.

Кастта болалургба кхыдола Iулаш леладу хьайбаш леладераш а паччахьалкхенга иштта дика тоаденна дулх дохка.

Боккха теркам тIабохийт совхоза кулгалхоша хьайбаш леладерий къахьегама хьалаш доагIача тайпара дика вIаштIехьдахара. Хьайбаш леладерашта деша хадданза керда газеташ, журналаш лоаттаду, хIаьта тIеххьарча известешка, ашарашка ладувгIа безам болчоа приемникаш еннай. Шоаех совхоза дирекце чIоагIа йоакхо ярга хьежжа дика къахьег хьайбай боахама болхлоша. Белгалбаха безам ба хьайбаш чулаттача помещенешка барда, кхыдола доакъар тIаозача болх беш бола Цицкиев Мухьмад, Илиев Ахьмад, Дарсигов Джабраил, Хамхоев Мухарбик, кхыбараш. Цаккха а хьайбашта доакъар эшийтац царех саго.

Денгара денга тоалуш доагIа тха отделене къахьегамхой вахара хьалаш. Отделене гIишлош хьалъерий низашца ЖIайрахьа хьалъеш латт эзар сага лаьрхIа школа, шовзткъе итт саг Iохалла столови, бани. Уж гIишлош хьалъяь йоахьаргья укх шера итталагIа май тIакхоачаш.

Тоалуш латт Ахриев ГIапур вах юрт а. Цкъа-дале дун хинна цIенош юхаметаоттадаьд, хIаьта хьалдеш латт 25—30 сага лаьрхIа салаIара цIа. Юрта дIаегIай дукха гаьнаш 5 шу даьннача боча бIара ши эзар саженец. Цул совгIа «Iарамхи» яхача санаторе бодача наькъа шинна а оагIорахьа дIайогIаргья уж саженцаш. Ерригa а пхи эзар га дIайоагIаргья укх шера отделене къахьегамхоша.

Тха совхоза чотах цу юрта электрически сердал, хий диллара проектно-сметни балхаш даьд. Шу чакхдоалаш юрта хий а сердал а хургья.

Совхоза низашца, средствашца «Iарамхи» яхача санаторера баьнна Хьули яхача юрта кхаччалца никъ биллаб доахан дIа-юха кхувла, царна хадданза доакъар лоаттаде йиш хургйолаш.

Х. АМИРХАНОВ,
МалгIабика района «Алханчуртский» яхача откормочни совхоза пхелагIча отделене управляющи.

ПИСЬМОЙ ОБЗОР

САГА СИЙ КЪАХЬЕГАМО ДОАККХ

Совхозашка, колхозашка, промышленни предприятешка, школашка болх беш болча наьха хьинарах, юбилейни шера цар доахача къахьегама толамех лаьца дукха письмош ух редакце.

Наьсарен района, Аьлте-Юртарча школа хьехархочо **Д. Евлоевас** язду:

Дошлакъий Юртарча медпункта фелдшер я Албогачиева Марем. Дийнса дар аьнна ца къовсаш наха эшшача хана новкъостал де кийча хул Марем. Дукха ха йоацаш дар из. Юрта йистте яхаш йола цхьа кхалсаг цамогаш хилар. Бийсанна из хоам бахьаш саг вера Марем йолча. Сихха шийна эшаргья аьнна хета молха а мединструмент а ийца унахо йолча яхар Марем. Хала яр унахо. Юххьанца цунна эша медицински новкъостал а даь сахиллалца цунга хьажа Iийра из. Iуйрийна больнице Iоюжайир цо унахо. Цул тIехьагIа вIалла хIама ца хилча санна саррала медпункте шийн болх беш яр Марем. Дукха ха йоацаш тха лоалахочо оалаш хезар сона:

Ма дика я-кх из Марем, са йийг лечара кIалхаръяьккхай цо, иразе хилда цун вахар.

Дукха письмош ух редакце промышленни предприятешка балха хьалхле лелаечарех, къахьегамца шоай сий доахарех. Грозненски Электромеханически заводе болат лоаладеча цеха коммунистически къахьегама формовщикий бригада бригадир волаш болх беш ва Ветерханов Султан. Ткъаь итт шу гаргга ха йолаш ва Султан, — язду нов. **Бубненкос**, — хIаьта цунах ткъо шу гаргга ха болх беш яьккхай цо. ХIанз лакхарча квалификаце болат лоаладеча цеха мастер ва из. Ден залани 125 процента кхоачашъю цо кулгалдеча бригадо. Цехе меттел заводе а дикагIчарех лоархIаш я цун бригада. Говза специалист, тешаме новкъост, Iымерза саг из хиларах дукха веза Султан цеха болхлошта. Цудухьа моттигерчеи Лакхехьарчеи Советашка хоржамаш хулача хана эггара хьалха цун цIи яьккхар завода болхлоша. ХIанз Ветерханов Султан Грозне Октябрьски районни Совета депутат ва.

Вай республика Лакхехьарча Советe хоржамаш хулаш, — язду «Сунжанефть» НПУ инженера нов. **Мальцевсие**, — карабулакски газобензинови заводе массавар раьза хилар машиниста Бадиев Макшарипа кандидатура. Компрессорни станце болх беш ва Макшарип. Заводе дикача гIулакхий инициатор, безаме новкъост хиларах веза из болхлой коллектива. Завода пенгазета редактор ва Макшарип. Сакъердаме, завода вахарах дика сурт оттадеш хул цо арахеца пенгазет. Балха ледарло лелаерашца, производственни дисциплина телхаерашца, производственни план кхоачаш ца ерашца къовсам лоаттабу газето. Производственни план тIехкхоачашъеш хьокхаме болх барах дуккхаза ахчан премеш, мах бола совгIаташ тийннад Балиева. ХIанзарча заман визза саг ва из, — оал цунах завода болхлоша.

Эггара хьалха дика кхаъ бахьаш шо долча воагIар почтальон ва. Шо санна кхыбараш а багIа цунга хьежаш. Оаш аьнкача баркалах — почтальона эггара доккхагIа дола совгIат хет. Хала бале а сийлен ба почтальона болх. Студента **Таниева** язду: «Грозне № 21 йолча бувзама отделене болх беш я почтальон Клавдия Алексеевна Тимофеева. Почтальон йолаш цо болх баьча 28 шерах шийбелаж тIа цо дIа-хьай кхихьа мухь лаьрхIа варгвац. Хетаргахьа, бIаьш тонаш хургба из. Из ха йоаккхаш хIара цIагIа массехк эзар мах баь варгвоаца дика хоам бенаб цо. Шийболх дика лебарах дукхазза мах бола совгIаташ тийннад Мария Алексеевнайна. Цхьабакъда, — йоах Мария Алексеевнас, — эггара сона дезагIа хета совгIат да дукха ха йоацаш паччахьалкхено аз беча балхах мах а беш енна «Знак почета» яха орден.

1959 шера тха «Назрановский» совхоза Пхьилекъонгий-Юртарча отделене хьакхий-товарни ферме свинаркалла балха ера Шевцова Лиза. Цу хана дена хьинаре болх беш хьайоагIа из, — язду ферма клуба заведующе нов. **Уружаева**. — Дика лелаю Лизас ший балха моттиг. Ойлен унахцIенеи хул цо кхею хьакхий хурскаш. Керда Iоьча хурскашта дийнахьа а бийсанна а леррIа гIулакх лоаттаду свинаркас. Цудухьа массайолча хана планал совгIа дулх тIакхийте хул цо кхель хьакхий хурскаш. Паччахьалкхено дика мах баьб Лизай балха. Хьайбай продукци йоккхача хьинаре къахьегарах «За трудовое отличие» яха медаль еннай цунна.

Вай республика дикача цахах яздаь письмош дагарлаь варгвац. Дукха ба вай мехка юбилейни шера шоашта хьалхашка латта декхараш сийленца кхоачашдеш къахьега нах.

МИШТА КХОАЧАШДУ ЮБИЛЕЙНИ ШЕРАРА ДЕКХАРАШ?

БОАХАМО ЗЕНАШ ДАРА БАХЬАНАШ

Укх тIеххьарча массехк шера рентабельни йоацаш хьайоагIа Наьсарен района «Назрановский» яхача совхоза Пхьилекъонгий-Юртара хьакхий-товарни ферма. ХIаьта из боахам тоабара деш цхьаккха а хIама дац совхозе. Ферме ши эзари цхьа бIаьи совгIа хьакха я, царех кхо бIаь яхкаш я. ХIанзле еткъа таргга хьакха екхай, бакъда планах хIара нана хьакхийна тIехьара кхее езар цхьайтта хурск йолча укхаза ийс мара хилац, хIаьта духьашха ях кача хьакхарчашта тIехьа пхиъялх мара хилац планах ворхI хила езача.

Иштта хьалаш эттача ферме социалистически декхараш кхоачашделгах дувцалга а яц. Цул совгIа цхьайола хурсваш Iоешшехьа цамогаш хул. Хьакхий продуктивность лакхъялийтара царна дегIа пайдане дола тайп-тайпара доакъар тела деза: кабачкаш, барда, комбикорм, кхыдараш. Бакъда фермерча хьакхарчашта духхьал комбикорм мара телац. Ала деза ферме Iалашбаьхинна 204 тони консервировани мукх январь бутта дIаболалушехьа кхоачабенналга, хIаьта цул тIехьагIа дукха ха ялалехьа деррига доакъар а кхоачаденналга. Кхыча боахамашкара безача маьхах ийю хIанз комбикорм, из ший ханнахьа хьа а ца кхухьаш доакъар доацаш юс хьакхарч цхьаццайолча хана, хIаьта мец а енна цIаьхха доакъар дика хьакха цамогаш а хул.

Ферме эттача хьалашта эггара хьалха бехктокхаме хила веза ферма завелующи, бакъда хьакхий-товарни фермана хIанз кулгалдеш вола нов. Д. Галаборшев балха вена дукха ха яц. Из ферме вера дIадахача шера октябрь бетта. Цу хана доакъар Iалашдара балхаш даь даьннадар. Боккха теркам тIабахийтар къонача кулгалхочо фермера кхыдола кхоачамбоацараш дIадахара. Дале а нов. Галаборшева ше цхьанне, совхоза новкъостал доацаш, дIадаха низ кхоачаргболаш дацар уж. ХIаьта эшаш дола гIо совхозо да а данзар.

ХIанз хьакхарч чуйоахкача помещенешка Iотеха уй дохкаденнад хотта а болаш я кIийле.

Ара яжа хьакхарч дIалахкалца дийнахь а бус а тIаьлача помещене чуйоахкае еза уж, помещенешка йIайха я. Иштта йIоахъеннача хана хий мелча цамогаш хул хьакхарч. Хаттар отта йиш я: — дийнахь а тIехь помещенешка чу хIама йоахк хьакхарч? Араяьхача чулахка карт ца хилар бахьан долаш. Иштта, тIаьдача, йIайхача помещенешка чуйоахка хьакхий хурскаш атта цамогаш хул, хIаьта из бахьан долаш хурскаш яйна моттигаш а я.

Ферме деча балхашта механизаци яьяц. Из бахьан долаш хьайбай продукцега дIабода мах чIоагIа лакха ба.

Хьалаш мелла хала дале а дика къахьегаш свинаркаш ба ферме. Масала, Шевцова Елизавета лелаеча ткъаь итт нана-хьакханна тIехьа планах лаьрхIа хурскаш я, хIаьта еррига хурскаш цхьаккха а дIа ца къастийташ а дика тоаенна йолаш а я цун. Ноаношта тIехьара къоастаеча хана хурска хила деза тоазал 25 килограмм мара йоацача 27 а совгIа а килограмм хул цун ярех.

Ферме балха ена дукха ха ене а лакхара къахьегама толамаш даьхал свинарка Е. Косовас а. Ше лелаеча ткъаь шийтта хьакхани тIехьа хьахинна хурскаш цхьаккха а дIа ца къастийташ хьалхеяьй цо.

Цу тайпара лакхара къахьегама толамаш доахаш свинаркаш кхы а хургбар ферме, нагахьа санна цига бытовой хьалаш дикагIа вIаштIехьдоахаре.

Кхо километр совгIа гаьна улл ферма юрта, хIаьта ферме продовольственни тика ца хилар бахьан долаш болхлой шоай балха тIера а бувлаш гIаш юрта аха безаш хул, маьхх, кхыйола продукташ эца. Цул совгIа юртаца, районаца телефонни бувзам бац.

Иштта да фермерча болхлой къахьегама хьалаш. Из бахьан долаш ферме дукха кадраш хувцалу. Эсала ба ферме кхетама болх а. Уж кхоачамбоацараш дIалаха а ферма болх тоабе а беза.

М.-Р. ПЛИЕВ,
тха спец. корр.

ТIЕХХЬАРА ЗАНЯТИ

Укх деношка хилар дешара шу чакхдоалаш яь КПСС Грозненски горкоме вIашагIъеллача дешара заведеней, профтехучилищай, культураи искусстваи учреждений, парторганизацей секретарий общественни университетара тIеххьара заняти. Университете ладувгIаш бараш дунен халкъашта юкъерча хьалах йола лекци йийцар «Знание» общества Нохч-ГIалгIай республикански отделенерча лекторий - международникий секце кулгалхочо К. Н. Косякова.

Дешара шера университете дешаш хиннараштa йийшай общеполитически темах, партийни строительствахи парте чурча балхахи йола а, хIаьта иштта партийни идеологически болх вIаштIехьбаккхарах йола а лекцеш.

Общественни университета болх дика вIаштIехьбаьккха дIабахьара торо хилийтар партийни организацей секретарашцара болх дифференцированно бе а партийни болх бе практически уж Iомабе а.

С. КОТИЕВ.

Къилбаседа-ХIирий республике Нохч-ГIалгIай литератураи искусстваи кIира

ДОТТАГIИЙ БОЛЧА

ХIа, аьнна Къилбаседа - ХIирий АССР-а столице — Орджоникидзе дIачувоаллаше а тIавозгIачун бIарг эггара хьалха тIаотташ да доккхийча хозача алапашца яздаь «ХIирий салам да шуга, Нохч-ГIалгIайчера доттагIий!» яха дешаш тIадола плакат. ХIаьта городе тайп-тайпарча моттигашка хьаьшашца мича, мана, малагIа вIашагIкхетар хургда хьагойташ йола объявленеш я.

Къилбаседа - ХIирий республике дIахьош да Нохч - ГIалгIай литератураи искусстваи кIира.

...Хьаьший хьакхача гаьна бар ХIирийчени Нохч - ГIалгIайчени юкъерча доазон тIа накъа баьхкараш хьежаш хилчача хана. Укхаза бар КПСС Къилбаседа - ХIирий обкома секретарь нов. А. Г. Кучиев республика Министрий Совета председатела заместитель И. А. Гапбаев, КПСС обкома пропаганди агитацеи отдела заведующи нов. А. Г. Тотров, КПСС Орджоникидзевски горкома секретарь Г. И. Проценко, республика культура министр нов. С. В. Ужегов, Къилбаседа - ХIирий писателий союза председатель М. Н. Цагараев, литератураи искусстваи деятелаши города общественноста викалаши. Хьаьшашта шоай традиционни пирогаш дIалу Социалистически къахьегама турпала Т. Алаговеи Мочкъий-Юрта вахача эггара воккхагIволча колхозхочо Х. Пуховеи. Дукха ха йоаккх укхаза вIашагIкхийттача доттагIаша шоайла дIа юха хаттараш деш, гIадбаха вIаший мархIабеттадуш...

Цу дийнахьа саррахьа Къилбаседа-ХIирий музыкально - драматически театре торжественно хьадийлар Нохч-ГIалгIай литератураи искусстваи кIира. Цига хилар Нохч-ГIалгIайчени хIирийчени артистий вIашагIтеха концерт.

ШоллагIча дийнахьа делкъа ха хилале города исторически моттигашка хьажа баха хилар вайбараш—В. И. Ленина памятник долча, Хетагуров Коста дIавеллача, граждански тIем тIа байнача тIемахой вежарлен кашмашка.

Металлургий Двореце выступлени йир иллеи халхареи Нохч-ГIалгIай ансамбла артисташа.

Боккхача безамца тIалийцар къахьегамхоша вай дикагIболча артисташа Айдамирова Марьяма Татьянченко Нинас, В. Дагаева, С. Магомедова, З. Сардаловас, М. Дидигова, кхы дукхачар а яь выступленеш. «Сона цIаккха а дицлургдоацаш дега чуйийшад вай таханара вIашагIкхетараш» — аьлар концерт чакхдаьнна чул тIехьагIа цига къамаьл даьча СССР-а халкъа артиста Тхапсаева Владимир Васильевича. Иштта къамаьлаш дир республика культура министра нов. С. В. Ужегова, Къилбаседа - ХIирий заслуженни артисткас Баева Альбинас, кхычар.

Цу дийнахьа саррахьа пхи сахьат лаьлча С. М. Кирова цIерагIча республикански библиотеке вай писателашца вIашагIкхийтар Къилбаседа-ХIирий къахьегамхой. Цига вай литературах лаьца а баьхка хьаьший дIабовзийташ а къамаьл дир Къилбаседа - ХIирий республика писателий союза правлене председатела нов. Цагараева. Цул тIехьагIа шоай дикагIйола произведенеш еша болабелар вай писателаш. Масала, «Замай боадон чура» яхача ший кердача романа тIара дакъа дийшар Базоркин Идриса, «ГIарагIураш» яхеи «ГIатта са ил ли» яхеи стихотворенеш йийшар Чахкиев СаIида. «Мотт» яха а кхыйола а стихаш йийшар Яндиев Джамалдина, Эсамбаева Махьмуда хетаяь «Волшебник» яха стихотворени йийшар Ахматова Раисас. «Тха истий дош» яха — Ведзижев Ахьмала, «Даьхе»—Мамакаев Мохьмала, кхычар а. ТIаккха шоаш переводаш яь З. Муталибова «Хьалхара безам» яхеи Р. Ахматовай «Талисман» яхеи стихотворенеш йийшар Къилбаседа ХIирий поэташа Дарчиев Давидеи Мартазов Борисеи. Уж йистебаьлча хьаьшашта баркал а оалаш республикански библиотека болхлойи читателийи цIерагIа цига къамаьл дир республикански библиотека болхлочо нов. Ковалевас.

ХIаьта цу ханна М. Ю. Лермонтова цIерагIча эрсий драматически театра коллективо «Щит и меч» яхеи Х. Нурадилова цIерагIча драматически театра коллективо Чахкиева СаIидеи Русаков Геннадеи «Къонгаш бовча хана» яхеи спектаклаш гойтар. Къаьстта безам тIабодаш дар Къилбаседа-ХIирий музыкально - драматически театре Х. Нурадилова цIерагIча драмтеатра артистий хинва вIашагIкхетар. Цига къамаьлаш дир Къилбаседа - ХIирий АССР-а культура министра нов. Ужегова, СССР-а халкъа артиста нов. Тхапсаева, Х. Нурадилова цIерагIча драмтеатра директора А. Х. Хамидова. ТIаккха шоай спектакль гойтар театра коллективо.

КIирандийнахьа Iуррехьа йолаелар вай республика литератураи искусстваи викалий выступленеш. М .Ю. Лермонтова цIерагIча театра коллективо «Волшебник» яхеи «Щит и меч» яхеи спектаклаш гойтар. Х. Нурадилова цIерагIча театро — бераш та лаьрхIа йола «ГIарбаш» яхеи цул совгIа «Бож-Iаьлий эшар» яхеи спектаклаш гойтар, хIаьта вай ансамбла коллектив металлургий Двореца йоккхача зале шозлагIа шоай концерт луш хилар. Цу ханна С. М. Кирова цIерагIча юрта а баха юртбоахама къахьегамхошца вIашагIкхийтар вай писателаш.

Телевидене, радио гIолла Iуйрийнара а сайрийнара а передачаш Нохч-ГIалгIай литератураи искусстваи хетаяь я. Хаддаза хьахозаш я къаман дикагIйола музыкальни произведенеш...

Цхьа ши дош аргда аз укхаза изобразительни искусства музея выставочни зале хьа а йийлла болх беча Нохч-ГIалгIай АССР-а художникий выставках. Республика дикагIволча 19 автора произведенеш я укхаза хьокха оттаяь. «Выставка хьайийлла дукха ха ене а хIанале цунга хьажа венав эзар совгIа саг. Уж массава а выставке хьокха оттаяьча произведенешта чIоагIа раьза хиле дIаболх»,— яхаш дувц Къилбаседа-ХIирий республикерча художника Ю. П. Федорова. С. М. Кирова цIерагIча библиотеке йохкаш я Нохч-ГIалгIай писателий дикагIйола произведенеш.

А. ЦИЦКИЕВА,
тха спецкор.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

ЛАТИНСКИ АМЕРИКА: ПУНТА-ДЕЛЬ-ЭСТЕРА СОВЕЩАНИ

Укх деношка военни крепость дагайоахийташ яр Уругвая столицана Монтовидиона гаьна йоаццаш улла йоккха йоаца курортни город Пунта-дель-Эсте. Уругвая дерригача эскарах нийсса ах цига тIаьза дар. Пунта-дель-Эстена хьалхашкарча Атлантически океана йистаца гIолла хадданза хьали Iои ухаш лелар ши эсминец, мини тральщик, ши катер. Цул совгIа, цигга якорь а тесса латтар «Райт» яха американски авианосец.

Уж дерригга чрезвычайни гIулакхаш чакхдахар Пунта-дель-Эсте 12—14-ча апреле американски паччахьалкхений правительствашта керте латтараш совещани еш хиларца дувзаденна дар. Цига баьхкабар латински Америка 18 мехкара президенташи ВIашагIкхийттача Штатий президент Джонсони. Иштта дакхача боарамера совещани американски пачхьалкхений Организаци вIашагIъеллача хана дена хIгаз шоалагIа мара яьяцар. Эггара хьалха кхеташ президенташ вIашагIкхийттабар 1956 шера июле Панаме.

Пунта-дель-Эстера совещани Латински Америка мехкий экономически гIулакхаш талхаш латтача хьалашка хилар. Цу Iалаьмате йоккхача районе ВIашагIкхийттача Штаташкарчул дукхагIа Iалама рузкъаш доллашехьа а. Iалаьмате къе бах цигара нах. Из да латиноамерикански мехкий экономикера доал дизза американски монополей бе доаллаш хиларах хьахиннар.

Пунта-дель-Эстера совещани ВIашагIкхийттача Штатаашта эшар, эггара хьалха, американски паччахьалкхений юкъара геразщара низаш оалаш дараш вIашагIтохарах йола шоай идея мичча бесса яьккха а чакхъяккхара. Бокъонца аьлча, деш дола къамаьл команда ВIашагIкхийттача Штаташа а ергйолаш континентера моллагIа прогрессивни боламаш тоIаде лаьрхIа ший тайпара жандармски корпус вIашагIоллараx дар. Из план Буэнос-Айресе хиннача кхыча мехкашцарча гIулакхий министрий Совещане дукхагIа долча латиноамерикански мехкаша хоадамболлаш тIехьашка яьккха хилар теркал а деш, кхыча тайпара из хийца а хийца, Iаьдала керте реакционни диктаторски режимаш латташ йолча пачхьалкхений новкъосталца чакхъякха гIерташ яр США.

Американски правительство иштта гIертар Вьетнамера ВIашагIкхийттача Штатий агресси хьаллацара латиноамерикански мехкаш тIаоза а. «Маспла» яхача аргентински газето белгалдаьккхача тайпара, «шийна тешшаме латиноамерикански тыл кийчъелга эшаш я американски дипломати».

Совешане дакъа лоацаш болча дуккха а дукхагIа бараша дийрхIар кхылар дар. Эггара хьалха уж ювцийта гIертар экономически проблемаш.

Уж дуккха мехкаш США-ра таможени маьхаш лакха хилар, «маьхий кIод» оалаш дар бахьан долаш бала хьегаш да, хIаьта из бахьан долаш шоай товараш тIа-тIа лохагIча маьхех ВIашагIкхийттача Штаташка дохканца а тIа-тIа лохлуча маьхех паргара товараш ийдаза на доалаш да уж. Масала, дуиен халкъашта юкъерча валюти фонда даннеех, 1951—1962 шерашка хувпараш эквивалентин ца хилар бахьан долаш 20,5 млрд. доллар хиллал долча Iалаьмате дукхача ахчах даьлар Латински Америка мехкаш.

Латиноамерикански мехкаша массане а цхьатарра шоай экономически гIулакхаш тоаделга дIадехаш хилар гуш йолча Вашингтоно маневр хьовзайир. Совешани дIайолаялале хьалххагIа хьалхашка ера «Юкъара рынок» оалаш яр Латински Америке вIашагIйолларах йола план. Цунна уж тIехьадахара цу континентерча мехкашта кхы тIа а 1,5 млрд. доллара маьха новкъостал дергда аьнна дош делар. Цхьадолча латиноамерикански мехкаша белгалдоахар шоай доал дIахо лоаттадара американски монополешта «Юкъарча рынко» новкъостал дергхилар. хIана аьлча тIаккха цар къаьст-къаьстача 20 рынке кхача гIерташ шоай низаш декъа дезаргдацар.

Пунта-дель - Эстерча совещане болх дIаболабаьча хьалхарча дийннахье а гучадаьлар, цига дакъа лоаца дукхагIбараш Iехабе вIашагIкхийттача Штатий вIаштIехьдаьгна ца хилар. Дукхача президенташа белгалдоахар, ВIашагIкхийттача Штаташа оттаяьи шерра кхайкаяьи йола «прогресса духьа йола союз» яха программа пайдана ца хилар. Чиле президента Фрея духхьал дIакхайкадир, Латински Америка мехкашта эггара дикагIа дола новкъостал — из ВIашагIкхийттача Штаташка цар йохка дIакхухьийтача бедала нийсхо йола маьхаш оттадар долга. Мексика, Гватемала, Гондураса, Панама президенташа а иштта хьадийхар шоаш цига йохка кхухьийтача керттерча продуктай маьхаш хувцилга.

Пунта-дель-Эстера совещани йистеяьнначул тIехьагIа кепатеха арадаьхача документаша тешал ду, дувца даьха американски паччахьалкхений юкъара низаш вIашагIтохилга шоай партнераштa качдолла ВIашагIкхийттача Штатий аьттув ца баьнна хилара. Цхьабакъда, 1970 шера денз латиноамерикански пачхьалкхений юкъара рынок йиллара хьакъехьа барт белга-м вIаштIехьдаьккхар цар. Латински Америка мехкаша ВIашагIкхийттача Штаташца лелаеча арахьарча торговлена цхьатарра бокъонаш хиларен нийсхо йола маьхаш отталарен хьакъехьа дIадехарех лаьца аьлча, цхьаккха тайпа хьадда декхараш цу хьакъехьа шоашта тIаэна лаьзар США-на. Колумбе президента белгал малакккхара. совещане тIанийцача документашка «хьадда хIамаш кIезига а да», хIаьта уж «бокъонца къоасталуш а дац».

США: «ВЬЕТНАМА КIИРА»

Пенсильвания авеню дагIача КIайча цIенна гонахьа яьча аьшка карта йIоаххала дIаэйттар лаккха айдаь плакаташ бе доахкаш бола кхалнах: «Сов чехка сопабе вьетнамски тIом!», «250 эзар бер дийнад Вьетнаме». Уж кхалнах укхаза, президент Джонсона резиденци йолча, баьхкаб Вьетнаме дIахо а американски агресси лоаттаяра духьала шоай дорха протест кхайкаяр духьа.

Иштта дIадоладелар «Вьетнама кIира» — машара тIехьа латтараш Вашингтоне, Нью-Йорке, Чикаго, Детройте, Сан-Франциско, мехка кхыча городашка боккхача низаца гIувтташ йола кампани. Дукхача антивоенни организацеша чIоагIа хьаллаьцар цу кIирална 8-ча апрелера денз 15-ча апрелага кхаччалца — КIайча цIено лелаеча вьетнамски авантюрана духьала кара мел йолча средствашца протест кхайкае а из сацаелга хьадеха а аьнна «бIаьстанарча мобилизаце комитето» баь тIахьехам.

Вьетнамера США агресси шер мелу, дукхагIа хул Къулба-Малхбоален Азера США политика зуламеи кхерамеи хилар кхетадеш боагIа американаш. Из процесс, бакъдар аьлча, чIоагIа чоалхане я. «Кхы тайпа уйлаш ярашта» тIаккхувши низаш деши, мехка шовинистически психоз хьалхьееш долча хьалашка белгтала граждански къонахчал эш правительства официальни политикана майрра духьале яра. ХIаьта а, шорттига ухе а, цхьабакъда, бIубенга керд-керда низаш юкъеух массане а юкъарча антивоенни къовсама. Студенчески болх бечеи кагирхошца а интеллигенце викалашца а цхьана хIанз Вьетнамерча США тIема политикана духьала гIувтташ латт пацифистски, кхалнаьха, цхьайола моттигера профсоюзни организацеш.

Демократически парте шийн мугIарашка а тIа-тIа дукхагIа хул президента Джонсона Вьетнамерча политикана духьала бараш. Из духьале къаьгга гучаьлар укх деношка «Американцаш — демократически гIулакхашкахьа ба» яхача, либеральни уйлаш йолаш бола демократически парте членаш юкъебоагIача организаце конференце. Конференце дакъа лоацаш хиннаваша дIадийхар ДРВ-ена чуетта бомбаш сов чехка сопаелга.

Антивоенни болама юкъе дакъа лоац американски индийцаша а. 200 эзар американски индийцаш юкъебоагIача бархI йоккхача индийски племене баьччаша хьакхайкадир Къулба - Малхбоалерча Азерча США агрессеца шоай оппозици хилар.

ВIашагIкхийттача Штаташка чIоагIа гIоръяьннай негритянски болама вокккхача деятела Мартин Лютер Кинга ше дизза хьаллоаш «Вьетнама кIира» дIадоладенначул тIехьагIа дуккхача наьха антивоенни демонстрацеша дерхIараш, аьнна яь заявлени. Цо Вьетнамера бIеха тIом мегаргбоацаш лаьрхIар, ерригга негритянски организацеш тIахьийхар вьетнамски тIом соцабар духьа лоаттабеча къовсама юкъе дика дакъа лацара.

Вашингтона вьетнамски авантюрана духьала лоаттабеча чоалханечеи низкъалачеи къовсаме протест кхайкаяра тайп-тайпара формаш лелаю машара тIехьа латтача американцаша: демонстрацеши митингаши, петицешта кIалъоттае подписаш гульяр, машара походаш яр, антивоенни иллеш а доахаш концерташ увттадар, киназашка антивоенни хьехамаш дар, кхыметтел Вьетнамерча машара тIехьарчеи тIема духьаларчеи болама фоне ахча дIачутергдолаш выставкаш увттаяр-книжкаш дохкар.

АНГЛИ: БОННЕРА ВИЗИТЕР

14-ча апреле чакхъяьнай ФРГ кхыча мехкашцарча гIулакхий министра Вилли Бранта Лондонера официальни визит. Цхьаккха тайпа коммюнике кепатеха араяьккхаеце а, доззол дехьарча кепайоазоно шерра ювц английски столице хиннача переговорий итогаш.

Английски газеташа яхачох, цар керттера тема хиннай «Юкъарча рынке» Англи дIачуэцарах дола дош. Мохк цу готтача европейски ялх пачхьалкхен экономически группировкана юкъебахийта гIерт английски правительство, цхьабакъда, Францегахьара чIоагIа духьале хул, Вилли Бранта, Лондоне ше дIакхачале хьалххагIа, Брюсселе хиннача «Юкъарча рынка» министрий совета заседане къамаьл деш, цига дакъа лоацаш хиннараш тIахьийхар «исторически аьттонах пайда эцара» а «Европах хьакхета» Англена новкъостал дара а. Цхьабакъда, цунна пхьана Малхбузен Германе викалаш цкъа кхайкадаь Iийнабац Англи бахьан долаш цхьаккха тайпа «политически низ» тIахьоргбац шоаш Францена яхаш. ХIанзза Лондоне хиннача переговорашка Бранта а могадир Англе проблема къоастаелга гурралца тIехьадаккхар.

Цу деша Бонна хьадда позици ца хилар. бакъдар аьлча, белгталара цхьа хIама лаьрхIа да: Бонно шийна керттера лоархIаш долча кхыча деша Англегара дукхагIа аьттув баккхар духьа леладеча ший гIулакхашта паргIато Iалашъяр.

Лондоне хиннача переговорашка цу тайпара дош дар ядерни гера дIадоаржа ца дара хьакъехьа договор дара проблема. 18 пачхьалкхен Комитето Женеве ювцаш проект а йолаш долча цу тайпарча договора боински правительства духьале еш латта дукха ха я. ХIанз Бонн гIерт оттаде лерхIа договор кхоачашдара атомни энерге гIулакхашта йолча дунен халкъашта юкъерча агентства тIахьожам лоатттабара хьалхашка увттаю малхбузенгермански духьалеш хьаллаца Англи шийна тIехьаяккха. Цун тактика сенах латт аьлча, из латт, цахаддаш тIахьожам лоаттабарах дола дош дувцара наькъаца Женеве еш латта переговораш юкъахийтарах. ХIаьта, нагахьа санна Женевера переговораш юкъахйоаларе, язду «Юманите» яхача французски газето, атомни гера ший реваншистски политика гIулакха парпагIахкха могаргдар Малхбузен Германена.

Лондоне йийцача кхыча темашта юкъе хиннай ФРГ латта ший бIунаш леладарга Англе дIадодар кхыча мехкий валютаца юхаметтаоттадара проблема. Шера 90 миллион стерлингий фунта маьхера уж денаш дизза юхаметтаоттадар Англе дIадехача метте. цу ахчах ах юхаметтаоттадергдолаш мара тешам лац Бонно.

Г. ШИШКИН,
А. МЕЛИКЯН,
А. РАЧКОВ.
(ТАСС).

АГИТБРИГАДА КХАШКА

Кхашка къахьегачар салоIам лерттIа вIаштIехьбаккхара оахош бе лаьрхIача балха план хьалххе а оттаяьй оаха. ХIара культура болхл о ч у н а ш и - ш и й н а тIачIоагIъяьча моттиге де дезар дIаловзийтад. Районни культура ЦIен художественни самодеятельноста коллективо кийчъеш я юртбоахама къахьегамхошта гойта лаьрхIача доккхача концерта программа. ХIанзле дукххаьахьа концерташ увттале баха хиннаб самодеятельни артисташ.

Къаьстта ювца йоагIа кхашка дIа а ухаш цига къахьегачарна гIулакх деш йола районни культура ЦIен агитбригада. Шийтта саг ва агитбригаде чувоагIаш. Йоккхеи сакъердамеи я цар кийчдаьча концерта программа. Концерташ гойтарал совгIа тайп-тайпарча темаех лекцеш ешаш, беседаш еш, кердача журналаш тIара, газеташ тIара сакъердаче статьяш еш агитбригада членаша.

Дуккхача наха гIулакх де кхийннад цар хIанзле а. Иштта уж хиннаб «Шалинскийи», «Автуринскийи» совхозашка кхычахьа. Цига цар отталаьча концерта юкъедар Къилбаседа Кавказе дахача тайп-тайпарча къаммий халхараш, советски а доазол дехьарча а композиторий иллеш. моттигерча темаех язъяь частушкаш. Дунен халкъашта юкъерча хьалах лекци йийшар «Знание» яхача общества районни отделене лектора нов. Закриева.

Наха чIоагIа аьттув болаш да кхашка автолавка ухаш хилча. Агитбригадаца ва парикмахер, кога гIирса ремонт еш вола мастер. Эшаш дола новкъостал де кийча хул медицински болхло а. Цу дерригане торо хулийт наьха ха а ца йоаеш царна эшаш дола гIулакх де. Цулухьа хул уж агитбригада шоайцига ярга хьежаш цар шоашта даьча гIулакха, чIоагIа раьза болаш.

Ш. ЛОМАЛИЕВ,
Шаьла районни культура ЦIен директор.

Дика библиотекарь

Тха юртарча библиотека заведующи я Бедоева Роза. Дика вIаштIехьбаьккхаб цо библиотека болх. Дика кийчъяь я «Атеиста», СийлахЬ - боккхача Октябра 50 шу дузара, В. И. Ленин ваьча денна хетаяь уголокаш. Дика йоакхо ю Розас библиотека книжкай фонд шеръярен книжкаш дешараш дукхагIа хилийтарам. Розайца цхьан болх беш я Джанаева Надежда а. Дика дакъа лоац библиотекараша юртарча культурно-массови мероприятешка. Каст-каста фермашка, кхай тIарча бригадашка хул уж. Болхлошта керда книжкаш, газеташ, журналаш кхыдола литература кхухь цар, вай мехка культурни вахарах лаьца беседаш ю. Укх шера юрта Совета депутаталла хержай Бедоева Роза. ЛерттIа лелабу цо из общественни болх а.

А. ДУДАРОВ.
ТIой-Юрт.

ФУТБОЛ

ХЬАЬШИЙ ИЙШАР

Селхан ленинградски «Динамоца» лайзар «Терек». Хьалхарча тайме счет хьайиллар нападающе Жердев Александра. Из хилар ткъаь пхиълагIча миноте. Цхьабакъда, цул масехк минот хьалха ший команда кIалхаръяьккхар защитника Дудаев Шарауддина. Яьссача наIарашка чуйодаш хинна бургац корта теха юхааратехар цо.

ШоллагIча тайме ца эшаш кIалхарбала гIерташ дукха къахьийгар ленинградцаша. Бакъда, фусам-даьй защитникаш а вратарь а дика лайзар.

ХIанз ийъ тур чакхъьнначул тIехьагIа ялх очко я «Терека».

Х. МУСИЕВ.

ГЕРМАНСКИ ДЕМОКРАТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКА. Чехословаке, СССР-е, Румыне шоаш лела 250 шасси яхьийтай шенебекски заводо март бутт бовш, цу тайппара ший экспортах цхьа дакъа кхоачаш а деш. Дунен дукхача мехкашна толаме пайда эцаш я цу предприяте кийчъеш йола универсальни трактораш. Эггара хьалха балха тIа тешаме йолча цу машинех пайда эц юрта боахаме.

АДН—ТАСС сурт.

ХЬОГАРА ХЬОКХАМ ЭЦ

Мастер. Дукха хана денз из цIи йоаккх моллагIа ше деш дола хIама дика, лакхача говзалца деш волча сагах. Дукха да мастерах тийша. Хьаэцаргва вай Наьсаре № 14 йолча профтехучилища № 5 йолча группа мастер Точиев Хьажбикар. Хьажбикар укхаза валехьа дешара тIехьаюсаш, занятеш юкъеюташ, во дисциплина йолаш группа яр из. ХIаьта а цига болх бе раьза хилар Точиев, лоацача хана укхаазара хьал тоаде а мегар цунна. ХIара сага оамалга хьежжа цунца болх бар керттера лоархI Точиева. Кхы а лоархIамегIа да сагах тешаш, хIаранеца дог-безам болаш хилар. Цу методех бизза пайда эца ховш ва мастер Х. Точиев. Кхыметтел къамаьл деча хана оаз ай ца е гIерташ хул из, хIана аьлча тIачувхари цIогIа деттари ший низ боацилга хьахьокхилга мара кхы хIама дац.

Массадолча хIаман уйла еш, хаддanза дукхагIа ха гIерташ, болх дикагIа вIаштIехьбаккхара наькъаш лехаш ва Точиев Алаудин а, Бузуртанов Махьмад - Гири а. ХIанз цар массане терко тIаувзаш я планированеи экономически стимулированеи керда система. Къона болхлошта Iомаде деза экономика дешаш, кердача хьалаша хIара болхлочунгара дIадехар фуд кхетаде деза. Шоай дешархоша болх мишта бу, балха хьалаш мишта хьожаш хул уж массаза. Практиках уж болча хана царга алапи а дика даккхийтара йоакхо ю.

А. САГОВ,
Наьсарера № 14 йолча профтехучилища воккхагIвола мастер.

ХАОТТАМ

Тахан республикеи Грозней гIолла морхаш а йолаш хаоттам хургба. Республика Къулбехьен районашка догIа делхаргда. Малхбузенгахьара гIийло мух хьекхаргба. Республике 12—17, Грозне 14—16 градус йIовхал латтаргья.

19—20 апрела кIезиг-дукха морхаш а йолаш хаоттам хила тарлу. Поачан хургьяц. Буйсанна 3—8 градус, дийнахьа 14—19 градус йIовхал хила тарлу.

Метеостанци.

КПК VIII-ча СЪЕЗДА РЕШЕНЕЕХ ДIАХАДАДАШ БА КИТАЙСКИ КУЛГАЛХОЙ

Китая Коммунистически партена духьала шоай поход йолаярца 1956 шера хиннача (цу хана денз. КПК устав телха а деш. парте съездаш гульяьяц) КПК VIII-ча съезда решенеех дIахадаш ба хIанзара китайски кулгалхой.

VIII-ча съезде КПК ЦК отчетни доклад йир хIанз официальни кепайоазон тIа а хунвэйбиний цзаофаней оагIонгахаьра а чIоагIа кхеставеш волча Лю Шао-ци.

Селхан Пекине дIайоаржаяьй пачхьалкхен массехк комитета «революционни группай викалашца вIашагIкхийттача хана госсовета премьера Чжоу Энь-лая даьча къамаьлах йола хунвэйбиний листовка. Ший цу къамаьлаца Чжоу Энь-лая хьакхайкадир доклад а VIII-ча съезда решенеш а «Мао Цзэ-дуна идеяшта духьала я аьнна. Цо йоахар, доклад а решенеш а «Лю Шао-ци кийчъяь яр», цхьабакъда, Мао Цзэ-дун «хьалхагIа хьажанза яр».

Китайски кулгалхой хIанзалца лоархIабацар берригача китайски коммунисташа къоабалъяь йолча съезда решенеех гучахьа дIахала. ДIалаха шу чакхдоаллаш а тIехьа. хунвэйбиний кепайоазоно яхачох, «культурни революце гIулакхашта йолча группа» кулгалхочо Чэнь Бо-да хьакхайкадаьд, VIII-ча съезде Лю Шао-ци яь доклад «Цун ший произведени яц, КПК Централльни Комитето кийчъяь яр, аьнна. Лю Шао-ци доклад официальни китайски кепайоазон тIа массаза а «КПК ЦК политически отчет я» яхаш хиннай.

Юххьанцара къамаьл а деш КПК VIII-гIа съезд хьайиллар Мао Цзэ-дун вар ,хIаьта из Лю Шао-ци доклада тIа хиннавац е цо политически отчетах лаьца оттаьйча резолюцена тIехьа голосовани а яьяц аьнна, цIаккха а официально белгалдаьккха моттиг а хиннац.

(ТАСС, 14 апрель).

Фельетон

А, СУРХОТIА СО КХЫ ВАГIАЦ

Грозненски автостанце вахача сох кхийтар са новкъост Мухьмад.

— Iа фу ду? Цхьаннахьа ваха ара-м ма ваьннавий хьо

— Со СурхотIа ваха дагахьа ва.

— Хьо сол а гаьнагIа ма водий тIаккха.

— Хьо мича вода?

— Со Тбилисе водаш ва.

— Ой, тIаккха Тбилисе волача хьол гаьнагIа водаш со мишта хул, аьлар Мухьмала!?

— Аз дувцаргда хьона из миштал, тIаккха кхетадергда Iа хье сол гаьнагIа водаш хилар.

— Дувцал, — аьлар Мухьмада.

КIирандийнахьа, ийслагIча апреле, СурхотIа ваха лаьрхIа Грознера Наьсарен - Вокзале вахар со. —Iуйрийна 11 сахьат даьлча цигарча автостанце дIакхаьчар тхо.

СурхотIа йода автобус латтар. Цунна луш дола билеташ дехка даьннадар. Латташ ах сахьат гаргга ха яьлча, заправка е ваха веза са аьнна. шофер автобусаца дIавахар. Из юхавеча, се Грознера вена хилар а тахан юха цIаккхача везаш хилар а цунга дIа а дийца, СурхотIа гIолга вIаштIехьдоаккхаргда-кх аз яхаш латтар со. Цхьа сахьат даьннача гIолла юхаверa шофер. Сона дайна дале а кхычоа магулда, Мухьмад, цига хиннар.

Хьо фу де воалл, Мухьмад, автобуса хьалхашкарча а, шоаш хьа а йийлла, тIехьашкарча а наIарех чубаьлар нах. Укхаза дувца йиш йолаш дацар билет хилари ца хилари, укхаза, фаьлгах доагIаргда яхача къемата дийнахьа мо мара цаI шоллагIчоа дагавохача вацар. ХIаравар, кхал а зIамига а воккха а, ший голаш автобуса тIа яха гIертар, юхевисар хIалак хургволаш санна.

Цига кхийтар сох цу автобусаца Экажкъонгий - Юрта йола цхьа тха гаргара йоккха саг. «Тух эца енаяр со, пхелагIа ди дар тха юртарча тика тIа тух доаца. Базар тIара тух а ийца, хьаена, Iурра денз укхаза хьувз со, цIа ца йохалуш. ХIаьта тха цIагIа унахо а ва. ЧIоагIа сагота я со цIавха», яхаш кадар из. Ази кхы из йовзаш волча шин къонахчои новкъостал а деш. автобуса чулькхар эха йоккха саг.

Ма дехке а ваьлар со тIехьагIа из чуйоаккхача айса дакъа лацарах.

— ХIана ях Iа?

— Мичара! Из оаха дIачухоаьчул тIехьагIа чубаьнна нах бIаргабайча са а дикъа из цу чу ялар кхеравелар со. Бакъда са ираза шоферо тIера Iобаьхар билет доацаш тIа мел хайнараш, царца из йоккха саг а йоаккхаш «ХIа пр цхьа нийсхо лелае меган саг ва, хIанз йоагIача автобуса билет эца деза укхаза», аьнна хийтар сона.

Автобус кастта юхайоагIарг ма йий, хIанззе а билета очередах эттача бакъахьа ва укхаза, автобус юхакхаччалца билеташ дохкаш деце а, аьнна со касса наIарга вахар. Цига са ираза СурхотIа яха билет эца этта цхьа кхалсаг мара кхы саг вацар. Цуна тIехьа дIаэттар со, айса билет эцаргхиларахи из сайга хилча цу «нийсхо еш волча» шоферо се дIавутаргхиларахи дог тийша а волаш, со цига латташ даьлар делкъел тIехьагIа ши сахьат, даьлар кхоъ. Диъ доаллаш ена кхаьчар автобус. Из хьакхаьчачул тIехьагIа дукха ха яьлар касса кор хьа ца деллаш. Билеташта аргIана латтача наха, сагот лора. «касса хьаелла» яхаш корах хIама еттар. Юххера а хьайиллар касса, дохка доладир билеташ. Иштта аьлча нийса хургдий теш из. Духьала сона хьалхашка латтача цу цхьан кхалсагага билет а дехка. «билеташ дац», аьнна касса дIакъайлар. «ХIанз фу дергда укхаза», аьнна уйла а яь. билет доацаш автобуса тIаха дагахьа чехкка араваьлар со.

Фу де воалл хьо, кассе тIехьашкахьара хьачуйоагIача наIарах, бе доахкаш билеташ а долаш, арайоагIа цхьа кхалсаг бIаргаяйча хайра сона кассера билеташ мишта кхоачаденнад, тхо кассана хьалхашка аргIана латташехьа а, тIехьашкахьа гIолла билеташ шийна бовзача - безача наха дIаденна хиннадар кассиро. ТIаккха уйла йир аз, ер бокъо оттаргйолаш а порядок йолаш а моттиг яц, укхаза йоаккхаенначунга мара моттиг кхоачаргьяц, «яьккхачоа кийи техача мIарген» яхар мо хIама да ер, аьнна. Хьалхарчоа санна, автобуса тIаховша болабелар нах. Цунца гIолгах дог а дилла, СурхотIа болхача нахага хьыттар аз: «Кхы юхайоагIаргйий ер», аьнна. «ЙоагIаргья», аьнна лоацца жоп делар зIамигача саго. «Укханца ца вохалур цу тIехьара йолача автобусаца вохалой тамаш я. Цу тIа ховша гIертараш дукхагIа а саготагIа а хул. Хье ваханза варгвоацаш вале, укханца ваха хьажалахь», аьнна кхетавир со цо.

«ЛаьрхIIа СурхотIа вахар духьа Наьсарен - Вокзале кхаччалца хьал а вена, укхазара цIа мишта гIоргва, фуннагIа даь а, «автобуса тIавала гIорта веза со», аьнна уйла чIоагIйир аз. Цкъа наIар тIа кхоссавелча цхьан кулгаца наIара санагIа а лоацаш, цхьа ког лагIа тIа а отташ дIатоссавелар со. Бакъда, автобуса чухьа хьувш болча наьха низо, пенах кхийтта бургац санна, тIера Iокхессар со. «Вохалургвац-кх укханца а», аьнна, дог дилла со дIаэтта латташ, кога букъ гIортабалла моттиг хоелар сона лагIа тIа. ТIаккха юхатIаккхоссавелар со. Цу ханна автобус яха тохаелар. ХIаьта сона тIехьа тIаккхоссавеннача цхьан теннача, низ болча зIамигача саго, къайлла геми тохаш санна, дерригаш дIачутоIадир тхо, ний дIакъовлаелар. ТIаккха гIадвахар со. Бакъда, из гаьна даланзар. Сона хьалхашка вар букъ мара кхы хIама бIарга ца гуш цхьа саг. Са дикъа воалл-кх ер, аьнна кхеравелар со. Цун фоарт хургья-кх укхаза аьнна хетача гIолла шаккхе а пхьарс Iочу а бахийта, корта хьалбаьккхар аз цуи. Согахьа хьал а хьежа елакъежар йоккха саг. ГIадвахар со цунна кхы хIама даь ца хиларах. Ейзар сона со хьалкхаьчача хана дена цIаяха гIерташ цу станце хьийза букара йийрза йоккха саг. «Ведар Iоежайий хьажа йоаллар со», йоахар йоккхача саго. «Айях фу ведар ювц Iа, укх чу тоIабенна боахкача наха юкъе-м уралатта маха а Iобожарг мичаб», аьнна сатедир аз мискинга.

Сагота хетий хьона аз дувцар, Мухьмад?

— Аьъ. Мича сагота хет сона. Из бокккха белам а велхар а мадий. ДIахо дувцал Iа.

— Билет мукъагIа эца дийзарий хьа?

—ХIа, хьо ваха цунна-м вицвалан-зар са «нийсхо еш хинна» шофер. Согара а сона гоннахьа лаьттарашкара а ахча дIанийцар цо, бакъда, билеташ-м даланзар.

Иштта халача балийца дIаккхаьчар со СурхотIа сайрийна ялхлагIча сахьата.

Бакъда цIавоагIаш-м паргIата вера со.

— Цу хана-м автобус паргIата хинна хургья?

— Мичара. ВIалла а яцар! ГIаш цIадаьхкар тхо, кхо саг, Экажкъонгий-Юрта, когаш берзана Шолжах сехьа а даьнна.

Мишта хет хьона? Ний СурхотIа ваха Тбилисе водачул гаьнагIа а халагIа а? Кхы аттагIа дац Iаьлий-Юрта, ТIой-Юрта... ваха а.

— ТIаккха Наьсаречa АТХ кулгалхошта хацал—теш из гIулакх, фу де дага бол-теш уж.

—Мишта хац царна. Цу АТХ-а шофераш бац цу юрташка лелача автобусаш тIара бараш.

— Хац сона-м, юрташка бахача наьха гIулакхаш ма хулий районa центре баха безаш, гIаккха гIаш цига иха баргбий уж?

Ю. ГУРЖИБЕКОВ.

Редактора зам.
А. А. МЯКИЕВ.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. 3-39-11; бехктокхама секретара—3-34-38; партийни вахареи, культураи, промышленностеи отделий — 3-42-30; юрта боахамеи письмойи отделий — 3-42-28;

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем—3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ02479, Заказ № 1847.